

ทรัพย์สินทาง ปัญญา

โครงการสำรวจทรัพย์สินทางปัญญาและชีวภาพในพื้นที่ป่ามรดกพันธุกรรมพืชเขื่อนรัชชประภา
จังหวัดสุราษฎร์ธานี การไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย

ทรัพยากรพืช

ในพื้นที่โครงการสำรวจทรัพยากรกายภาพและชีวภาพ
พื้นที่ปกปักพันธุกรรมพืชเขื่อนรัชชประภา จังหวัดสุราษฎร์ธานี

ทรัพย์ากรพีช

ISBN : 978-616-271-364-4

ผู้จัดพิมพ์	- โครงการอนุรักษ์พันธุกรรมพืชอันเนื่องมาจากพระราชดำริ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี (อพ.สธ.) - การไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย - สำนักงานประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ สำนักวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์
บรรณาธิการบริหาร	รศ.ดร.สันหทัย กลิ่นพิกุล ผู้อำนวยการสำนักงานประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ
บรรณาธิการ	นิรันดร์ สุมาลี
บรรณาธิการจัดการ	สุพร เกื้อพิทักษ์
ภาพปก	จิระพงษ์ วงศ์วิวัฒน์
ออกแบบปก	นาลีวัน หิมเหมิ และ สุพร เกื้อพิทักษ์
รูปเล่ม	สุพร เกื้อพิทักษ์
พิมพ์	ครั้งที่ 1
พิมพ์ที่	บริษัท โอ.เอส. พรินติ้ง เฮ้าส์ จำกัด กรุงเทพฯ
ปีที่พิมพ์	ธันวาคม 2559
จำนวนพิมพ์	1,000 เล่ม

คำนำ

โครงการอนุรักษ์พันธุกรรมพืชอันเนื่องมาจากพระราชดำริ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี (อพ.สธ.) เป็นโครงการสืบเนื่องมาจากพระราชดำริ ของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ที่ทรงมีพระราชดำริให้อนุรักษ์ต้นยางนา (*Dipterocarpus alatus* Roxb.) ในปีพ.ศ. 2503 และมีการรวบรวมพรรณไม้จากภูมิภาคต่างๆ ทั่วประเทศมาปลูกไว้ในสวนจิตรลดา ปัจจุบันมีหน่วยงานต่าง ๆ ทั่วประเทศ เข้าร่วมสนองพระราชดำริฯ จำนวนกว่า 100 หน่วยงาน สำหรับมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ ได้เข้าร่วมโครงการ อพ.สธ. ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2546 และได้นำพื้นที่ป่าเขาคลองสีในเขตของมหาวิทยาลัยฯ ด้านทิศตะวันออกกว่า 200 ไร่ เข้าร่วมเป็นพื้นที่ปกป้องพันธุกรรมพืช และคณะต่างๆ ของมหาวิทยาลัยก็ได้เริ่มดำเนินโครงการด้านการวิจัย และงานบริการวิชาการ ตั้งแต่ปีงบประมาณ 2548 เป็นต้นมา

ในปีพ.ศ. 2553 มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ ร่วมกับการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทยทำการสำรวจทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมตลอดจนภูมิปัญญาท้องถิ่น ในพื้นที่ปกป้องพันธุกรรมพืชของเขื่อนรัชชประภา กว่า 1,400 ไร่ ใน 5 เส้นทาง ใช้เวลาดำเนินงานทั้งหมด 5 ปี ประกอบด้วย การสำรวจทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม การสำรวจพืชพรรณและป่าไม้ การสำรวจทรัพยากรสัตว์ป่า การสำรวจระบบนิเวศวิทยาทางน้ำ การสำรวจเห็ดรา จุลินทรีย์ พืชสมุนไพร และภูมิปัญญาท้องถิ่น

หนังสือ **ทรัพยากรพืช** ในพื้นที่ปกป้องพันธุกรรมพืชเขื่อนรัชชประภา จังหวัดสุราษฎร์ธานี เป็นผลมาจากการเก็บรวบรวมข้อมูลและตัวอย่างในพื้นที่ที่เด่นซึ่งมีความหลากหลาย และมีประโยชน์ในการศึกษาหาความรู้ จึงทำให้การไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย และมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ ต้องการที่จะนำเสนอเรื่องราวเกี่ยวกับพันธุ์พืชในพื้นที่กว่า 30 ชนิด และหวังว่า ข้อมูลต่างๆ ที่อยู่ในหนังสือเล่มนี้ จะเป็นประโยชน์แก่ผู้สนใจและสามารถใช้เป็นแนวทางในการศึกษาพันธุ์ไม้ที่สามารถ พบได้ในพื้นที่โครงการฯ และที่อื่นๆ ต่อไป

สารบัญ

	หน้า
พรรณไม้	1
วงศ์กระดังงา (Annonaceae)	3
กระดังงาดง	
มหาพรหม	
สะแกแสง	
หนั่งหนาดอกใหญ่	
วงศ์ตีนทม (Apocynaceae)	11
เครือนางนวล	
มูกเขา	
วงศ์ไก่ฟ้า (Aristolochaceae)	15
หูหมี	
วงศ์เปล้า (Euphorbiaceae)	17
เปล้าเงิน	
วงศ์มะเมื่อย (Gnetaceae)	19
ผักเมี่ยง	
วงศ์ดอกหรีดเขา (Gentianaceae)	21
กั้นเกรา	
วงศ์บอระเพ็ด (Menispermaceae)	23
เถาย่านาง	
จันทน์ป่า (Myristicaceae)	25
หั้น	

	หน้า
พรรณไม้ (ต่อ)	
วงศ์เข็ม (Rubiaceae)	27
รักษา	
<i>Tarenna valida</i> Craib	
วงศ์โกโก้ (Sterculiaceae)	31
ยู	
วงศ์เนระพูสีไทย (Taccaceae)	33
บุกฤๅษี	
พืชสมุนไพร	35
วงศ์ Agavaceae	37
กำลังกูดาน	
วงศ์ Ancistrocladaceae	39
ค้อนหมาแดง	
วงศ์ Annonaceae	41
กำลังวัวเถลิง	
วงศ์ Apocynaceae	43
โมกมัน	
วงศ์ Caesalpiniaceae	45
กระต๊อ	
ขี้เหล็ก	
ขี้เหล็กป่า	
วงศ์ Capparaceae	51
ชิงชี่	
วงศ์ Celastraceae	53
กระทงลาย	
ตะลุ่มนง	

	หน้า
สมุนไพรร (ต่อ)	
วงศ์ Connaraceae	57
ขอบนางแดง	
วงศ์ Dioscoreaceae	59
มันกลอย	
วงศ์ Leeaceae	61
กะตังบาย	
วงศ์ Lythraceae	63
ตะแบก	
วงศ์ Melastomataceae	65
พลองเหมือด	
วงศ์ Menispermaceae	67
ขมิ้นเครือ	
วงศ์ Moraceae	69
แกก้อง (แพร์)	
ข่อยหยอง	
ขี้แรด	
วงศ์ Opiliaceae	73
หมากหมก	
วงศ์ Papilionaceae	75
คาม	
ตรุด	
หมีสะพายควาย(ลี้ะ)	
วงศ์ Rubiaceae	79
เข็มปลายสาร	
โนรา	
ยอป่า	

	หน้า
สมุนไพรร (ต่อ)	
วงศ์ Schizaeaceae	85
กูดเครือ	
วงศ์ Simaroubaceae	87
คนทา	
ปลาไหลเผือก	
วงศ์ Solanaceae	91
ด้ายขาว	
วงศ์ Strychnaceae	93
พญามือเหล็ก	
วงศ์ Thunbergiaceae	95
ขอบชะนาง	
วงศ์ Ulmaceae	97
บั้งแหล	
วงศ์ Verbenaceae	99
ไช้เนา	
คนทีเขมา	
วงศ์ Vitaceae	101
เถาคัน	
องุ่นป่า	
วงศ์ Zingiberaceae	105
หอมเปราะ	
กล้วยไม้	
วงศ์ Orchidaceae	109
ช้างดำ	
นางอ้วนน้อย	

	หน้า
กล้วยไม้ (ต่อ)	
วงศ์ Orchidaceae	113
ว่านจูงนางหลวง	
ว่านแผ่นดิน	
สิğunคล	
หมุกลิ่ง	
อิ่งเปาะ	
เอะลบ	
เอ็งลันดำ	
มอสส์	
วงศ์ Fissidentaceae	127
<i>Fissidens crenulatus</i> Mitt. var.	
<i>elmeri</i> (Broth.) Z.Iwats. & T. Suzuki	
วงศ์ Frullaniaceae	129
<i>Frullania nodulosa</i> (Reinw. et al.) Nees	
วงศ์ Lejeuneaceae	130
<i>Archilejeunea planiuscula</i> (Mitt.) Steph.	
วงศ์ Leucobryaceae	131
<i>Leucobryum aduncum</i> Dozy & Molk.	
วงศ์ Pottiaceae	132
<i>Hyophila involuta</i> (Hook.) A. Jaeger	

- สิ้นดง เส้นทางสำรวจที่ 1
- สี่เหลื่อเส้นทางสำรวจที่ 2
- สี่สุน เส้นทางสำรวจที่ 3
- สี่เชียว เส้นทางสำรวจที่ 4
- สี่ชมพู เส้นทางสำรวจที่ 5

พื้นที่ศึกษา

บรรณานุกรม

- รศ.ดร. วิเชียร จาฏวงษ์. 2553 โครงการจัดทำฐานข้อมูลด้านภูมิสารสนเทศ (GIS database) พื้นที่ปลูกพืชพันธูกรรมพืชเขื่อนรัชชประภา
- ดร.ประกาศ สว่างโชติ 2553 ความหลากหลายและโครงสร้างสังคมพืชที่มี
ต่อลำเลียงในพื้นที่ปลูกพืชพันธูกรรมพืช เขื่อนรัชชประภา
- นางสาวอมรรรัตน์ จันทนอรพินท์ และ ผศ.ดร.สหัส จันทนอรพินท์. 2553
ความหลากหลายของกล้วยไม้และไบรโอไฟต์ บริเวณพื้นที่ปลูก
พันธูกรรมพืช อพ.สธ.-เขื่อนรัชชประภา การไฟฟ้าฝ่ายผลิต
จังหวัดสุราษฎร์ธานี
- ผศ.ดร.จินดาพร ภูริพัฒนาวงษ์. 2553 การสำรวจพรรณพืชสมุนไพรพื้นที่
ปลูกพืชพันธูกรรมพืช เขื่อนรัชชประภา การไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่ง
ประเทศไทย จ.สุราษฎร์ธานี

พรรณไม้

พรรณไม้ : ในพื้นที่โครงการสำรวจทรัพยากรกายภาพและชีวภาพพื้นที่ปกปักพันธุกรรมพืช
เขื่อนรัชชประภา จังหวัดสุราษฎร์ธานี

2

พรรณไม้ : ในพื้นที่โครงการสำรวจทรัพยากรกายภาพและชีวภาพพื้นที่ปกปักพันธุกรรมพืช
เขื่อนรัชชประภา จังหวัดสุราษฎร์ธานี

วงศ์กระดังงา (Annonaceae)

ชื่อสามัญ กระดังงาดง

ชื่อวิทยาศาสตร์ *Cyathocalyx sumatrana* Scheff.

ลักษณะทางพฤกษศาสตร์

ต้น เป็นไม้ต้นสูง 15 - 35 เมตร เปลือกสีน้ำตาลแกมเทา มีช่องอากาศ เป็นแนวยาว

ใบ เป็นใบเดี่ยวเรียงแบบสลับรูปขอบขนาน หรือรูปใบหอกขนาด 10-20 x 5-8 ซม. แผ่นใบหนาคล้ายแผ่นหนัง โคนใบรูปลิ้น ปลายใบแหลม ขอบใบเรียบหรือหยักเป็นคลื่นผิวเป็นมัน

ดอก เป็นแบบช่อกระจุกมี 2-4 ดอก ออกตรงซอกใบ ดอกสมบูรณ์เพศสมมาตรตามรัศมี มีกลิ่นหอมอ่อนๆ กลีบเลี้ยงสีเขียวมี 3 กลีบ รูปไข่ แยกเป็นอิสระ ปลายกลีบกระดกขึ้น กลีบดอกสีเหลืองแกมเขียวหรือมีสีชมพู บริเวณโคนกลีบมี 6 กลีบ แยกเป็นสองชั้นแยกเป็นอิสระ เกสรเพศผู้มีจำนวนมากกว่าเกสรเพศเมีย มีรังไข่วางอยู่เหนือวงกลีบแบบคาร์เพลแยกมี 1 คาร์เพล มี 1 ห้อง ก้านชูเกสรเพศเมียมี 1 อัน

ผล แบบผลกลุ่ม ผลย่อยแบบผลมีเนื้อหนึ่งถึงหลายเมล็ด รูปรี เปลือกผลหนาและแข็ง ผลสุกมีสีน้ำตาลมีหลายเมล็ด

นิเวศวิทยาและการกระจายพันธุ์ มักพบในบริเวณป่าดิบชื้น พบเฉพาะในคาบสมุทรมลายูหรือในหมู่เกาะอินโดนีเซียในประเทศไทยพบเฉพาะในภาคใต้

ประโยชน์ เนื้อไม้นำมาใช้ในการก่อสร้างบ้านเรือน

4

พรวดไม้ : ในพื้นที่โครงการสำรวจทรัพยากรกายภาพและชีวภาพพื้นที่ปกปักพันธุกรรมพืช
เขื่อนรัชชประภา จังหวัดสุราษฎร์ธานี

วงศ์กระดังงา (Annonaceae)

ชื่อสามัญ มหาพรหม กลาย

ชื่อวิทยาศาสตร์ *Mitrephora keithii* Ridl.

ลักษณะทางพฤกษศาสตร์

ต้น เป็นไม้ต้นหรือไม้พุ่ม สูง 2-5 เมตร เปลือกมีสีน้ำตาลแกมดำ มีร่อง ตามยาว

ใบ เป็นใบเดี่ยวเรียงแบบสลับ รูปขอบขนาน ขนาด 5-15 x 2-5 ซม. แผ่นใบบางเหมือนกระดาษ โคนใบมน ปลายใบแหลมหรือเรียวแหลม ขอบใบเรียบ แผ่นใบมีลักษณะเกลี้ยงและผิวเป็นมัน

ดอก เป็นดอกเดี่ยว ออกตรงซอกใบ ดอกสมบูรณ์เพศ ดอกเรียงตัวอย่างสม่ำเสมอ กลีบเลี้ยงหรือกลีบดอกขนาดเท่าๆ กัน มีกลิ่นหอมอ่อนๆ กลีบเลี้ยงสีเขียวมี 3 กลีบ รูปไข่แยกเป็นอิสระ กลีบดอกสีเหลืองมี 6 กลีบ แยกเป็นสองชั้น ชั้นนอกรูปไข่แยกเป็นอิสระ ชั้นในรูปช้อนมีลายสีม่วงแดง พาดตามยาว ปลายกลีบแผ่กว้างประกบกันเป็นรูปกระเช้าเกสรเพศผู้มีจำนวนมากกว่าเกสรเพศเมีย มีรังไข่วางอยู่เหนือวงกลีบแบบคาร์เพลแยกรูปไข่มีขนปกคลุมมี 1 ห้อง ก้านชูเกสรเพศเมีย มี 1 อัน

ผล เป็นแบบผลกลุ่ม ผลย่อยมีเนื้อ มีหนึ่งถึงหลายเมล็ด ปลายผลมีติ่งมนสั้น ผลสุกสีขาว นวล มี 2-4 เมล็ด

นิเวศวิทยาและการกระจายพันธุ์ มักพบในบริเวณป่าดิบแล้ง หรือป่าเบญจพรรณ พบในประเทศพม่า มาเลเซีย ในประเทศไทยพบในภาค ตะวัน - ตกตอนใต้ และภาคใต้

ประโยชน์ ปลูกเป็นไม้ประดับ

6

พรรณไม้ : ไม้ในพื้นที่โครงการสำรวจทรัพยากรกายภาพและชีวภาพพื้นที่ปกปักพันธุกรรมพืช
เขื่อนรัชชประภา จังหวัดสุราษฎร์ธานี

วงศ์กระดังงา (Annonaceae)

ชื่อสามัญ สะแกแสง แคนแสง แดงแสง

ชื่อวิทยาศาสตร์

Cananga latifolia (Hook.f. & Yhomson) Finet & Gagnep.

7

ลักษณะทางพฤกษศาสตร์

ต้น เป็นไม้ต้น สูง 10-20 เมตร เปลือกสีน้ำตาลแกมเทา กิ่งมีขนปกคลุม

ใบ เป็นใบเดี่ยว เรียงแบบสลับรูปไข่ขนาด 10-20 x 5-15 ซม. แผ่นใบหนาคล้ายแผ่นหนังเล็กน้อย โคนใบมนหรือรูปหัวใจปลายใบมนหรือแหลม ขอบใบเรียบ แผ่นใบมีขนปกคลุมทั้งสองด้าน ก้านใบยาว 1-1.5 ซม. อวบน้ำตรงโคน

ดอก เป็นช่อดอกแบบกระจุก หรือดอกเดี่ยวออกตรงซอกใบตรงบริเวณโคนก้านใบ ดอกสมบูรณ์เพศสมมาตรตามรัศมี มีกลิ่นหอมอ่อนๆ กลีบเลี้ยงสีเขียวมี 3 กลีบ แยกเป็นอิสระ ปลายกลีบกระดกขึ้น กลีบดอกสีเหลืองแกมเขียวมี 6 กลีบ แยกเป็นสองชั้น กลีบดอกมีขนปกคลุมทั้งสองด้าน เกสรเพศผู้มีจำนวนมากกว่าเกสรเพศเมีย มีรังไข่วางอยู่เหนือวงกลีบแบบคาร์เพล แยก มี 1 ห้อง ก้านชูเกสรเพศเมีย มี 1 อัน

ผล แบบผลกลุ่ม ผลย่อยแบบผลมีเนื้อหนึ่งถึงหลายเมล็ดรูปรีแกมรูปกลม ผลสุกสีดำ มีหลายเมล็ด

นิเวศวิทยาและการกระจายพันธุ์ มักพบในบริเวณป่าดิบแล้ง ป่าเบญจพรรณ พบในกลุ่มประเทศอินโดจีน หรือหมู่เกาะมาลายู ในประเทศไทยพบได้ทุกภาค

ประโยชน์ ปลูกเป็นพืชสมุนไพร ไม้ประดับ หรือใช้เป็นเชื้อเพลิง

พรรณไม้ : ในพื้นที่โครงการสำรวจทรัพยากรกายภาพและชีวภาพพื้นที่ป่าบกพันธุ์กรรมพืช
เขื่อนรัชชประภา จังหวัดสุราษฎร์ธานี

8

พรรณไม้ : ในพื้นที่โครงการสำรวจทรัพยากรกายภาพและชีวภาพพื้นที่ปกปักพันธุกรรมพืช
เขื่อนรัชชประภา จังหวัดสุราษฎร์ธานี

วงศ์กระดังงา (Annonaceae)

ชื่อสามัญ หนั่งหนาดอกใหญ่

ชื่อวิทยาศาสตร์ *Enicosanthum membranaceum* J. Sinclair

ลักษณะทางพฤกษศาสตร์

ต้น เป็นไม้ต้น สูง 5-15 เมตร เปลือกสีน้ำตาลเข้มมีช่องอากาศเล็กน้อย กิ่งอ่อนมีขนปกคลุม

ใบ เป็นใบเดี่ยว เรียงแบบสลับรูปขอบขนานหรือรูปขอบขนานแกมรูปใบหอก ขนาดใบ 4-9 x 16-25 ซม. โคนใบมน ปลายใบแหลมหรือเรียวแหลม ขอบใบเรียบ

ดอก เป็นดอกเดี่ยว หรือดอกช่อมี 2-3 ดอกออกตรงซอกใบ ดอกสมบูรณ์เพศมีสมมาตรตามรัศมี มีกลิ่นหอมอ่อนๆ กลีบเลี้ยงสีเขียวมี 3 กลีบรูปไข่แยกเป็นอิสระมีขนปกคลุมด้านนอก กลีบดอกมีสีเหลืองมี 6 กลีบ แยกเป็น 2 ชั้น เกสรเพศผู้มีจำนวนมาก เกสรเพศเมียมีรังไข่วางอยู่เหนือวงกลีบแบบคาร์เพลแยกมีขนปกคลุม มี 1 ห้อง

ผล แบบผลกลุ่ม ผลย่อยแบบผลมีเนื้อหนึ่งถึงหลายเมล็ด รูปกลมแกมรี ปลายผลมีติ่งแหลมสั้น มีขนปกคลุม ผลสุกสีแดง

นิเวศวิทยาและการกระจายพันธุ์ มักพบในบริเวณพื้นที่ว่างหรือ ขอบป่าของป่ารุ่นสอง หรือป่าละเมาะ แหล่งแพร่กระจายพันธุ์ พบเฉพาะในคาบสมุทรมลายู ในประเทศไทยพบเกือบทุกภาค ยกเว้นภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

พรรณไม้ : ในพื้นที่โครงการสำรวจทรัพยากรกายภาพและชีวภาพพื้นที่ป่าบกพันธุ์กรรมพืช
เขื่อนรัชชประภา จังหวัดสุราษฎร์ธานี

พุดนโม้ : ในพื้นที่โครงการสำรวจทรัพยากรกายภาพและชีวภาพพื้นที่ปกปักพันธุกรรมพืช
เขื่อนรัชชประภา จังหวัดสุราษฎร์ธานี

วงศ์ลิ้นทม (Apocynaceae)

ชื่อสามัญ เครือนางนวล

ชื่อวิทยาศาสตร์ *Aganosma cymosa* (Roxb.) G. Don

ลักษณะทางพฤกษศาสตร์

ต้น เป็นไม้เลื้อยเนื้อแข็ง เปลือกสีน้ำตาล มีช่องอากาศ มีน้ำยางสีขาว กิ่งอ่อนมีขนยาวสีน้ำตาลปกคลุม

ใบ เป็นใบเดี่ยว เรียงแบบคู่ตรงข้าม รูปรีหรือรูปรีแกมรูปไข่ ขนาด 4-15 x 5-10 ซม. แผ่นใบหนาเหมือนแผ่นหนังเล็กน้อย โคนใบมนหรือรูปรีมีปลายใบเรียวแหลมหรือแหลม ขอบใบเรียบ แผ่นใบมีขนปกคลุมทั้งสองด้าน ก้านใบยาว 0.5-3 ซม.

ดอก เป็นแบบช่อกระจุกแยกแขนง ออกตรงปลายยอด หรือซอกใบ ดอกสมบูรณ์เพศสมมาตรตามรัศมี มีกลิ่นหอมอ่อนๆ กลีบเลี้ยงมีสีเขียวแกมเหลือง มี 5 กลีบเชื่อมติดกัน ปลายแยกมีขนปกคลุมทั้งสองด้าน กลีบดอกมีสีขาว มี 5 กลีบ เชื่อมติดกันเป็นหลอด ปลายแยกเป็นกลีบ เกสรเพศผู้ มี 5 อัน แทรกติดกับหลอดกลีบดอกอับเรณูอยู่ชิดกัน เกสรเพศเมียมีรังไข่วางอยู่เหนือวงกลีบ แบบคาร์เพลแยก มี 2 อัน มี 1 ห้องกันชูเกสรเพศเมีย มี 1 อัน

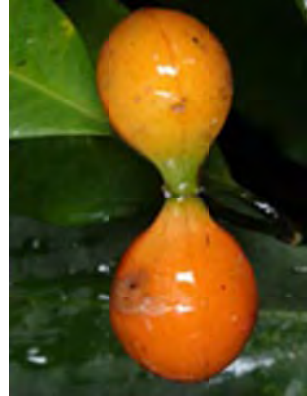
ผล แบบผลกลุ่ม ผลย่อยแบบแตกแนวเดียว รูปแถบ มีขนยาวปกคลุม มีหลายเมล็ด ตรงปลายเมล็ดมีขนยาวสีขาวออกเป็นกระจุก

นิเวศวิทยาและการกระจายพันธุ์ พบได้ทั่วไปบริเวณขอบป่าในป่าดิบชื้นหรือป่ารุ่มสอง พบในประเทศอินเดีย บังคลาเทศ จีน ลาว เวียดนาม และพม่า ในประเทศไทยพบในภาคเหนือ ภาคกลาง ภาคตะวันออกเฉียงใต้ และภาคใต้

ประโยชน์ เป็นไม้ประดับ

พรรณไม้ : ในพื้นที่โครงการสำรวจทรัพยากรกายภาพและชีวภาพพื้นที่ป่ากักพันธุกรรมพืช
เขื่อนรัชชประภา จังหวัดสุราษฎร์ธานี

พรดนไม้ : ในพื้นที่โครงการสำรวจทรัพยากรกายภาพและชีวภาพพื้นที่ปกปักพันธุกรรมพืช
เขื่อนรัชชประภา จังหวัดสุราษฎร์ธานี

วงศ์ลิ้นทม (Apocynaceae)

ชื่อสามัญ มุกเขา นวล มุกขาว ยางขาว
ชื่อวิทยาศาสตร์ *Hunteria zeylanica* (Retz.) Gardner ex Thwaites
ชื่อพ้อง *Cameraria zeylanica* Retz. (basionym)

13

ลักษณะทางพฤกษศาสตร์

ต้น เป็นไม้ต้น สูง 5-20 เมตร เปลือกสีน้ำตาลแกมเทา มีน้ำยางสีขาว

ใบ เป็นใบเดี่ยว เรียงแบบคู่ตรงข้าม รูปรี รูปขอบขนานหรือรูปใบหอกขนาด 5-18 x 1.2-7 ซม. แผ่นใบหนาเหมือนแผ่นหนัง โคนใบมนหรือรูปรี ปลายใบเรียวแหลม ขอบใบเรียบ ก้านใบยาว 0.7-1.5 ซม.

ดอก เป็นแบบช่อกระจุกแยกแขนง ออกตรงปลายยอดหรือซอกใบยาว 1.6-5.7 ซม. ดอกสมบูรณ์เพศ มีสมมาตรตามรัศมี กลีบเลี้ยงสีเขียวมี 5 กลีบเชื่อมติดกัน ปลายแยกกลีบดอกสีขาวมี 5 กลีบ เชื่อมติดกันเป็นหลอด ปลายแยกเป็นกลีบ เกสรเพศผู้ มี 5 อัน แทรกติดกับหลอดกลีบดอก อับเรณูอยู่ชิดกัน เกสรเพศเมียมีรังไข่วางอยู่เหนือวงกลีบ แบบคาร์เพลแยก มี 2 อัน รูปขอบขนานหรือรูปรี มี 1 ห้อง ก้านชูเกสรเพศเมีย มี 1 อัน

ผล แบบผลกลุ่ม ผลย่อยแบบผลมีเนื้อหนึ่งถึงหลายเมล็ดรูปไข่หรือรูปไข่แกมรูปรี ผลสุกสีส้ม มีหลายเมล็ด

นิเวศวิทยาและการกระจายพันธุ์ พบได้ทั่วไปในป่าดิบชื้นหรือ ป่าเบญจพรรณ พบในทวีปแอฟริกาจนถึงประเทศอินโดนีเซีย ในประเทศไทย พบในภาคเหนือ ตะวันออกเฉียงใต้ และภาคใต้

ประโยชน์ ใบสดใช้รักษาแผลสด ผลรับประทานได้ เนื้อไม้ใช้ทำตะเกียบ

พรรณไม้ : ในพื้นที่โครงการสำรวจทรัพยากรกายภาพและชีวภาพพื้นที่ปกปักพันธุกรรมพืช
เขื่อนรัชชประภา จังหวัดสุราษฎร์ธานี

วงศ์ ไก่ฟ้า (Aristolochaceae)

ชื่อสามัญ หูหมี
ชื่อวิทยาศาสตร์ *Thottea parviflora* Ridl.

15

ลักษณะทางพฤกษศาสตร์

ต้น เป็นไม้พุ่มเลื้อยหรือไม้พุ่ม สูง 0.5-1.5 เมตร เปลือกมีสีเขียว
แกมน้ำตาล กิ่งมีขนคายปกคลุม

ใบ เป็นใบเดี่ยว เรียงแบบสลับ รูปใบหอก รูปขอบขนานหรือรูปไข่
แกมรูป ใบหอก ขนาด 16-24 x 6-8.5 ซม. แผ่นใบหนา เหมือนแผ่นหนังโคน
ใบกลม หรือรูปลิ้น ปลายใบเรียวแหลม ขอบใบเรียบ

ดอก เป็นช่อ แบบช่อกระจุก ยาว 1-2.5 ซม. ออกตรงซอกใบ ดอก
สมบูรณ์เพศ มีสมมาตรตามรัศมี กลีบรวมมีสีชมพูหรือสีม่วง มี 3 กลีบ เชื่อม
ติดกันเป็นรูปประขัง ปลายแยกเป็นกลีบ มีขนบริเวณผิวด้านนอก เกสรเพศผู้
จำนวนมาก เชื่อมติดกับยอดเกสรเพศเมีย เกสรเพศเมียมีรังไข่วางอยู่ใต้วง
กลีบแบบคาร์เพลเชื่อมมี 4 ห้อง

ผล แบบผลแห้งแตก รูปทรงกระบอก แกมรูปแถบ ผลสุกมีสีดำ
เมล็ดมีจำนวนมาก

นิเวศวิทยาและการกระจายพันธุ์ พบทั่วไปบริเวณที่ร่มในป่าดิบ ชื้นหรือ
ป่าทุติยภูมิ พบในประเทศในคาบสมุทรมลายู ในประเทศไทย พบใน ภาคใต้
ประโยชน์ ใบสดใช้รักษาแผลสด ผลรับประทานได้ เนื้อไม้ใช้ทำ ตะเกียบ

พรรณไม้ : ในพื้นที่โครงการสำรวจทรัพยากรกายภาพและชีวภาพพื้นที่ป่าบกพันธุ์กรรมพืช
เขื่อนรัชชประภา จังหวัดสุราษฎร์ธานี

พรรณไม้ : ในพื้นที่โครงการสำรวจทรัพยากรกายภาพและชีวภาพพื้นที่ปกปักพันธุกรรมพืช
เขื่อนรัชชประภา จังหวัดสุราษฎร์ธานี

วงศ์เป็ล้า (Euphorbiaceae)

17

ชื่อสามัญ เป็ล้าเงิน

ชื่อวิทยาศาสตร์ *Croton argyratus* Blume

ลักษณะทางพฤกษศาสตร์

ต้น เป็นไม้ต้น สูง 5-15 เมตร เปลือกมีสีเทาหรือสีน้ำตาลแกมเทา มีลักษณะ เป็นร่อง กิ่งอ่อน มีขนรูปดาวปกคลุม หูใบรูปสามเหลี่ยมแกมรูปใบหอกหลุดร่วงง่าย

ใบ เป็นใบเดี่ยว เรียงแบบสลับหรือออกเป็นกระจุกบริเวณปลายยอด ใบรูปรีหรือรูปไข่ ขนาด 10-20 x 5-15 ซม. แผ่นใบบางเหมือนกระดาษ โคนใบรูปลิ้นถึงรูปหัวใจหรือมีลักษณะแบบก้นปิต ปลายใบเรียวแหลม ขอบใบเรียบ ผิวใบด้านล่างมีขนสีเงินปกคลุมหนาแน่น ตรงโคนใบของผิวใบด้านล่างมีต่อม

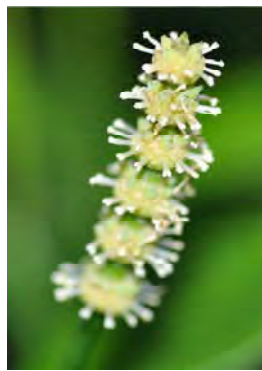
ดอก เป็นแบบช่อกระจุกแยกแขนงออกตรงปลายยอด มีความยาว 12 - 25 ซม. ดอกแยกเพศแบบร่วมต้น ดอกเพศเมียอยู่ด้านล่างของช่อดอก ดอกสมมาตรตามรัศมี ดอกเพศผู้มีกลีบเลี้ยงสีเขียวแกมเทา จำนวน 5 กลีบ มีขนยาวสีขาวปกคลุม เกสรเพศผู้มี 10-12 อัน ดอกเพศเมียมีกลีบเลี้ยงสีเขียว 5 กลีบ กลีบดอกไม่มีหรือลดรูปเป็นติ่ง เกสรเพศเมียมีรังไข่วางอยู่เหนือวงกลีบ แบบคาร์เพลเชื่อมมี 3 ห้อง

ผล แบบผลแห้งแตก รูปกลมหรือรูปไข่ มีขนปกคลุม มีกลีบเลี้ยงติดทนรองรับ ผลสุกสีน้ำตาลแกมเทา มี 2-3 เมล็ด

นิเวศวิทยาและการกระจายพันธุ์ มักพบบริเวณพื้นที่เปิดของป่า ดิบชื้น หรือป่าทุติยภูมิ พบตั้งแต่คาบสมุทรมลายู อินโดนีเซีย และฟิลิปปินส์ ในประเทศไทยพบได้เฉพาะในภาคใต้

ประโยชน์ เนื้อไม้ใช้ทำเป็นฟืน

พรวดไม้ : ในพื้นที่โครงการสำรวจทรัพยากรกายภาพและชีวภาพพื้นที่ปกปักพันธุกรรมพืช
เขื่อนรัชชประภา จังหวัดสุราษฎร์ธานี

วงศ์มะเมื่อย (Gnetaceae)

ชื่อสามัญ ผักเมื่อย ผักกะเหรียง เชลียงเรียนแก่
ชื่อวิทยาศาสตร์ *Gnetum gnemon* var. *tenerum* Markgraf
ลักษณะทางพฤกษศาสตร์

19

ต้น เป็นพืชเมลิคอปติล (ไม่มีผล แต่มีเมล็ด) ลักษณะเป็นไม้พุ่มสูง
ได้ถึง 3 เมตร ทรงบริเวณข้อบวม

ใบ เป็นใบเดี่ยวรูปรีแกมขอบขนาน ขนาด 2-7 x 8-15 ซม. โคนใบ
สอบ ปลายใบมีติ่งแหลม ผิวใบเกลี้ยง แผ่นใบบาง

ดอก ออกเป็นช่อ แยกเพศและอยู่ต่างต้น ออกตรงซอกใบหรือตรง
ข้อสีเขียวอมเหลือง ลักษณะเป็นกลุ่มเรียงเป็นชั้น ๆ ช่อดอกออกตามซอก
ใบยาว 3-8 ซม. ดอกมี 5-8 ดอก ต่อหนึ่งช่อดอก เพศผู้ลักษณะ ทรงกระบอก
ดอกเพศเมียรูปทรงกลม

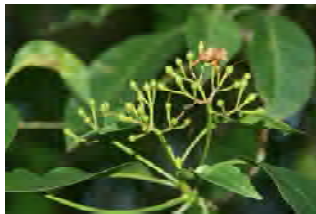
ผล รูปไข่แกมรี ขนาด 1 x 1.5 ซม. ผลสุก สีเหลืองส้ม

นิเวศวิทยาและการกระจายพันธุ์ พบตั้งแต่มาเลเซีย ถึงหมู่เกาะ
โซโลมอนและฟีจี ในประเทศไทยพบทางภาคใต้บริเวณป่าดิบชื้น ดินเมล็ด
ช่วงเดือนมีนาคมถึงเมษายน

ประโยชน์ เป็นผักพื้นบ้านในภาคใต้ ที่นิยมปลูกแซมในสวนยางพารา โดย
ใบอ่อนช่อดอกและผลรับประทานเป็นผักมีรสมันและขมเล็กน้อย

พรรณไม้ : ในพื้นที่โครงการสำรวจทรัพยากรกายภาพและชีวภาพพื้นที่ปกปักพันธุกรรมพืช
เขื่อนรัชชประภา จังหวัดสุราษฎร์ธานี

พรวดไม้ : ในพื้นที่โครงการสำรวจทรัพยากรกายภาพและชีวภาพพื้นที่ปกปักพันธุกรรมพืช
เขื่อนรัชชประภา จังหวัดสุราษฎร์ธานี

วงศ์ดอกหรีดเขา (Gentianaceae)

ชื่อสามัญ กันเกรา ตำเสา ทำเสา

ชื่อวิทยาศาสตร์ *Fagraea fragrans* Roxb.

ลักษณะทางพฤกษศาสตร์

ต้น เป็นไม้ยืนต้นสูง 8-20 เมตร เปลือกหนามีสีน้ำตาล เปลือกแตกเป็นร่องหรือออกเป็นชั้น กิ่งแขนงแข็งแรงมีสีเขียวหม่น รอยใบร่วงยังคงอยู่ติดนาน

ใบ เป็นใบเดี่ยว ใบเรียงตัวตรงกันข้ามแผ่นใบเกือบหนาคลายหนัง ขนาด 6-14 x 3-6 ซม. ใบรูปรีถึงขอบขนานกว้าง ปลายใบแหลมฐานใบเป็นรูปลิ้ม ขอบใบเรียบ

ดอก ออกเป็นช่อแบบกระจุก ยาว 6-7 ซม. ดอกย่อยมีจำนวนมาก ดอกสมบูรณ์แบบรัศมีสมบูรณ์เพศ มีกลิ่นหอม กลีบเลี้ยงมีสีเขียวมี 5 กลีบ กลีบดอกเชื่อมกันเป็นรูปกรวยสีครีมอมส้มมี 5 กลีบ เกสรตัวผู้ 5 อัน แยกออกจากกันเป็นอิสระ แทรกอยู่ในหลอดกลีบดอก อับเรณูมี 2 ช่อง ก้านชูอับเรณูติดอยู่ที่ฐาน ยอดเกสรตัวเมียรูปรางกลมคล้ายหัวเข็มหมุด รังไข่เหนือวงกลีบ รังไข่มี 2 ช่อง

ผล มีเนื้อหลายเมล็ดรูปรางกลม ปลายแหลม มีสีส้ม เมื่อสุกเปลี่ยนเป็นสีแดงเข้ม เมล็ดมีจำนวนมาก

นิเวศวิทยาและการกระจายพันธุ์ ออกดอกในช่วงเดือนสิงหาคมถึงเดือนกุมภาพันธ์ ติดผลในช่วงเดือนกันยายน ถึงเดือนมีนาคม

ประโยชน์ ปลูกไว้เป็นไม้ประดับเพราะมีความสวยงาม ดอกมีกลิ่น หอมใช้ เป็นพืชสมุนไพร มีสรรพคุณทางยารักษาโรคต่างๆ บำรุงธาตุ บำรุงเลือดเป็น ยาอายุวัฒนะ เป็นไม้มงคลที่ใช้ในการประกอบพิธีวางศิลาฤกษ์ เนื้อไม้มีสีเหลืองอ่อน เนื้อมีความละเอียดตกแต่งได้ง่าย ขัดเงาถึงดงาม ทนปลวกได้ดี นิยมนำไม้มาทำเฟอร์นิเจอร์ เครื่องเรือน ของใช้ต่างๆ

พรวดไม้ : ในพื้นที่โครงการสำรวจทรัพยากรกายภาพและชีวภาพพื้นที่ปกปักพันธุกรรมพืช
เขื่อนรัชชประภา จังหวัดสุราษฎร์ธานี

วงศ์บอระเพ็ด (Menispermaceae)

ชื่อสามัญ เกาย่านาง จ้อยนาง เกาวัลย์เขียว ยาดนาง

ชื่อวิทยาศาสตร์ *Tiliacora triandra* (Colebr.) Diels

ลักษณะทางพฤกษศาสตร์

ต้น เป็นไม้รอเลื้อยหรือไม้เลื้อย เนื้อไม้แข็งขนาดเล็ก มีหัวใต้ดิน เมื่อต้นยังโตไม่เต็มที่เปลือกเป็นริ้ว มีสีเขียวเข้มหนา 2-3 มม. เมื่อโตขึ้นลำต้น มีเส้นผ่านศูนย์กลาง 6 มม. เปลือกค่อนข้างขรุขระ

ใบ เป็นใบเดี่ยว เกือบหาคล้ายหนัง รูปขอบขนาน รูปรีหรือรูปไข่ ปลายใบแหลม ฐานใบกลมบางครั้งเป็นรูปหัวใจตื้นๆ ผิวเกลี้ยงมีเส้นกลางใบ แดงจากจุดเดียวกัน 3 เส้น แผ่นใบขนาด 6-19 x 2-7 ซม. ก้านใบผิวเกลี้ยง ยาว 8-20 มม.

ดอก เป็นแบบแยกแขนงหรือช่อกระจุก ออกที่ซอกกิ่งยาว 4-12 ซม. แกนกลางมีขนแข็งสีเขียว กลีบเลี้ยงด้านนอกมี 5-6 กลีบ ลักษณะคล้ายใบประดับ ส่วนกลีบด้านในมี 3 กลีบ กลีบรีหนา ปลายกลีบกลมสีเขียว กลีบดอกมี 4-6 กลีบ เป็นรูปหอกถึงรูปไข่หัวกลับ เกสรตัวผู้มี 3 อันแยกออกจากกันยาว 2 มม. ก้านชูเกสรตัวผู้แบน อับเรณูเชื่อมติดกันมี 2 เซลล์ ไม่มีเกสรตัวเมียที่เป็นหมัน ดอกเพศเมียไม่มีเกสรตัวผู้ที่เป็นหมัน รังไข่มี 6 อัน

ผล เมล็ดเดี่ยวเนื้อแข็งผลเกือบกลม ผิวเกลี้ยงมีสีเขียวอมเหลือง และเมื่อสุกจะเป็นสีแดง มีเส้นผ่านศูนย์กลาง 7-8 มม.

นิเวศวิทยาและการกระจายพันธุ์ เขตการกระจายพันธุ์ที่อินเดีย พม่า ภูมิภาคอินโดจีน และคาบสมุทรมลายู ในไทยพบกระจายห่างๆ แทบทุกภาค ทุกภาค ออกดอกและติดผลตลอดทั้งปี

ประโยชน์ ปลูกเป็นผักสวนครัวทั่วไป นำจากใบใช้ใส่อาหารหลาย ชนิด โดยเฉพาะทางภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เช่น แกงหน่อไม้ ชุบหน่อไม้ และแกงอ่อม เป็นต้น รากและใบใช้ถอนพิษ แก้ไข้ ใช้เข้ายาเขียว บำรุงธาตุ

พรรณไม้ : ในพื้นที่โครงการสำรวจทรัพยากรกายภาพและชีวภาพพื้นที่ป่าบกพื้นที่อนุรักษ์กรมพืช
เขื่อนรัชชประภา จังหวัดสุราษฎร์ธานี

พรอดไม้ : ไม้พุ่มที่โครงการสำรวจทรัพยากรกายภาพและชีวภาพพื้นที่ปกปักพันธุกรรมพืช
เขื่อนรัชชประภา จังหวัดสุราษฎร์ธานี

วงศ์จันทน์ป่า (Myristicaceae)

25

ชื่อสามัญ หัน ลาหัน เลือดแรด หันลัด

ชื่อวิทยาศาสตร์ *Knema globularia* (Lam.) Warb.

ลักษณะทางพฤกษศาสตร์

ต้น เป็นไม้ต้นสูง 6-12 เมตร เปลือกมีสีน้ำตาลแกมเทา มีลักษณะเป็นริ้วรอยตื้นๆ มีขนสีน้ำตาลปกคลุม มีน้ำยางสีชมพู

ใบ เป็นใบเดี่ยวเรียงแบบสลับ ใบรูปใบหอกหรือรูปขอบขนาน ขนาด 6 -24 x 1.5-7 ซม. แผ่นใบหนาเหมือนแผ่นหนัง โคนใบรูปลิ้ม ปลายใบเรียวแหลม ขอบใบเรียบ

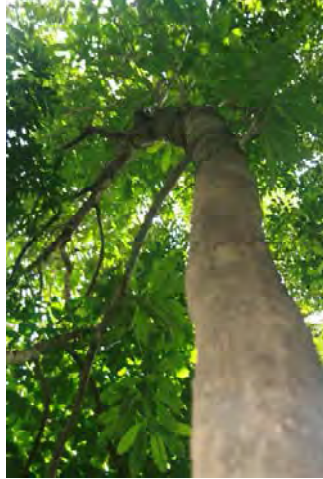
ดอก เป็นแบบช่อซี่ร่มหรือดอกเดี่ยวยาว 1-2 ซม. ออกตรงซอกใบ ดอกแยกเพศแบบแยกต้น มีสมมาตรตามรัศมี ดอกเพศผู้กลีบเลี้ยงสีน้ำตาลหรือสีเหลืองแกมน้ำตาล มี 3 กลีบ เชื่อมติดกันเล็กน้อย ปลายแยก เกสรเพศผู้มี 8-16 อัน ดอกเพศเมีย มีกลีบเลี้ยงใหญ่กว่าดอกเพศผู้ เกสรเพศเมีย มีรังไข่วางอยู่เหนือวงกลีบ คาร์เพลเชื่อมมี 1 ช่อง มีก้านชูเกสรเพศเมีย 1 อัน

ผล แบบผลแห้งแตก แตกเป็น 2 ฝา รูปรีหรือรูปเกือบกลม สีเหลืองอ่อนและจะเปลี่ยนเป็นสีส้ม มีขนปกคลุม ผลสุกสีเหลือง มี 1 เมล็ด มีเยื่อหุ้มเมล็ดสีแดง

นิเวศวิทยาและการกระจายพันธุ์ พบทั่วไปในป่าดิบชื้นป่าชายหาดและป่าทุติยภูมิ ตั้งแต่ประเทศอินเดีย พม่า จีน ภูมิภาคอินโดจีน คาบสมุทรมลายู และอินโดนีเซีย ในประเทศไทยพบได้ทุกภาค ยกเว้นภาคเหนือ และภาคตะวันตกเฉียงใต้

ประโยชน์ น้ำมันจากเมล็ดใช้เป็นยารักษาโรคผิวหนังและใช้ทำสบู่ ยาเนื้อไม้ใช้สร้างบ้านเรือน

พุดนโม : ในพื้นที่โครงการสำรวจทรัพยากรกายภาพและชีวภาพพื้นที่ปกปักพันธุกรรมพืช
เขื่อนรัชชประภา จังหวัดสุราษฎร์ธานี

วงศ์เข็ม (Rubiaceae)

ชื่อสามัญ รักนา รัตนา พุดน้ำบุศย์
ชื่อวิทยาศาสตร์ *Gardenia carinata* Wall.

ลักษณะทางพฤกษศาสตร์

ต้น เป็นไม้ต้น สูง 5-15 เมตร เปลือกสีน้ำตาลแกมเทาหรือสีเทา มีช่องอากาศ หน่ออยู่ระหว่างก้านใบ

ใบ เป็นใบเดี่ยว เรียงแบบตรงข้าม รูปไข่กลับหรือรูปใบหอกกลับ ขนาด 7-25 x 3-12 ซม. แผ่นใบหนาคล้ายแผ่นหนังเล็กน้อยโคนใบสอบเรียวหรือ รูปรี ปลายใบแหลม หรือเรียวแหลม ขอบใบเรียบ

ดอก ออกตรงปลายยอดดอกสมบูรณ์เพศมีสมมาตรตามรัศมี กลีบเลี้ยงสีเขียว มี 5 กลีบ เชื่อมติดกันเป็นรูปหลอด ปลายแยกเป็นกลีบเล็กน้อย กลีบดอกสีเหลืองหรือสีส้มแกมเหลืองมี 6 - 9 กลีบ เชื่อมติดกันเป็นรูปทรงกระบอก ปลายแยกเป็นกลีบ เกสรเพศผู้มี 6 - 9 อัน แทรกอยู่ภายในหลอดกลีบดอก เกสรเพศเมียมีรังไข่วางอยู่ใต้วงกลีบ คาร์เพิลเชื่อม มี 1 ห้อง

ผล แบบผลมีเนื้อหนึ่งถึงหลายเมล็ด รูปรี หรือ กลม ผลสุกสีเหลืองหรือส้ม มีหลายเมล็ด มีเยื่อหุ้มเมล็ด

นิเวศวิทยาและการกระจายพันธุ์ มักพบทั่วไปในป่าดิบชื้น พบในประเทศแถบคาบสมุทรมลายู ในประเทศไทยพบในภาคกลางและภาคใต้

ประโยชน์ ใช้ปลูกเป็นไม้ประดับดอก

พรรณไม้ : ไม้พุ่มที่โครงการสำรวจทรัพยากรกายภาพและชีวภาพพื้นที่ปกปักพันธุกรรมพืช
เขื่อนรัชชประภา จังหวัดสุราษฎร์ธานี

วงศ์เข็ม (Rubiaceae)

ชื่อสามัญ -

ชื่อวิทยาศาสตร์ *Tarenna valida* Craib

ลักษณะทางพฤกษศาสตร์

29

ต้น เป็นไม้พุ่มสูง 1.5 - 5 เมตร เปลือกสีน้ำตาลแกมเขียวหรือสี
เขียวมีช่องอากาศ กิ่งอ่อนมีขนปกคลุม มีหูใบอยู่ระหว่างก้านใบ

ใบ เป็นใบเดี่ยว เรียงแบบตรงข้ามรูปรี รูปใบหอกกลับหรือรูปขอบ
ขนานขนาด 8-15 x 3-5 ซม. แผ่นใบหนาคล้ายแผ่นหนังเล็กน้อย โคนใบสอบ
เรียวหรือรูปรี ปลายใบเรียวแหลม ขอบใบเรียบ

ดอก เป็นช่อแบบช่อกระจุกแยกแขนงยาว 4-8 ซม. ออกตรงปลาย
ยอด ดอกสมบูรณ์เพศสมมาตรตามรัศมี กลีบเลี้ยงสีเขียวมี 5 กลีบ เชื่อมติด
กันเป็นรูปถ้วย ปลายแยกเป็นกลีบ มีขนบริเวณผิวด้านนอก กลีบดอกสีขาว
หรือสีเหลืองแกมเขียวมี 5 กลีบ เชื่อมติดกันเป็นรูปดอกเข็มมีขนยาวบริเวณ
ผิวด้านในของปากหลอดกลีบดอก เกสรเพศผู้มี 5 อันแทรกอยู่ในหลอดกลีบ
ดอก เกสรเพศเมียมีรังไข่วางอยู่ใต้วงกลีบคาร์เฟลเชื่อมมี 2 ห้อง

ผล แบบผลมีเนื้อ 1 - 6 เมล็ด รูปไข่หรือรูปเกือบกลม มีขนปกคลุม
เล็กน้อย ผลสุกสีเขียว มี 1-2 เมล็ด

นิเวศวิทยาและการกระจายพันธุ์ พบทั่วไปในป่าดิบชื้นและป่า ทุติยภูมิ
พบเป็นพืชประจำถิ่นของประเทศไทย พบในภาคตะวันออกเฉียงใต้ และภาค
ใต้

พรรณไม้ : ในพื้นที่โครงการสำรวจทรัพยากรกายภาพและชีวภาพพื้นที่ป่าบกพันธุ์กรรมพืช
เขื่อนรัชชประภา จังหวัดสุราษฎร์ธานี

พรรณไม้ : ในพื้นที่โครงการสำรวจทรัพยากรกายภาพและชีวภาพพื้นที่ปกปักพันธุกรรมพืช
เขื่อนรัชชประภา จังหวัดสุราษฎร์ธานี

วงศ์โกโก้ (Sterculiaceae)

ชื่อสามัญ ยู

ชื่อวิทยาศาสตร์ *Pterospermum pecteniforme* Kosterm.

ลักษณะทางพฤกษศาสตร์

ต้น เป็นไม้ต้น สูง 5-15 เมตร. เปลือกสีน้ำตาลแกมเทา มีช่องอากาศ และรอยแผลจากใบที่ร่วงหล่น กิ่งอ่อนมีขนสีน้ำตาลแกมเทาปกคลุม

ใบ เป็นใบเดี่ยวเรียงแบบสลับรูปไข่หรือรูปหัวใจ ขนาด 5-10 x 2-6 ซม. แผ่นใบหนาเหมือนแผ่นหนังเล็กน้อย โคนใบรูปหัวใจหรือมนเบี้ยว ปลาย ใบเรียวแหลม ขอบใบเรียบ แผ่นใบด้านล่างมีนวลแป้งสีขาว และมีขนรูปดาวปกคลุม ก้านใบยาว 0.5-1.5 ซม.

ดอก เป็นดอกเดี่ยว ออกตรงซอกใบ สมบูรณ์เพศสมมาตรตามรัศมี มีกลิ่นหอม กลีบเลี้ยงสีน้ำตาล มี 5 กลีบ มีขนปกคลุมทั้งสองด้าน กลีบดอกมีสีขาวแกมเหลือง หรือสีเหลืองมี 5 กลีบ มีขนปกคลุมด้านนอกเกสรเพศผู้มี 15 อัน เป็นหมัน 5 อัน เกสรเพศเมียมีรังไข่แบบวางอยู่เหนือวงกลีบคาร์เพลเชื่อม มีขนปกคลุมมี 5 ห้อง ก้านชูเกสรเพศเมียมี 1 อัน ปลายแยก 5 แฉก ลักษณะบิดเป็นเกลียว

ผล ผลแห้งแตกรูปขอบขนานแกมรูปรี มีลักษณะเป็นเนื้อไม้แข็ง มีสันนูน 5 สัน มีขนปกคลุมหรือเกลี้ยง มีหลายเมล็ด มีปีก

นิเวศวิทยาและการกระจายพันธุ์ พบทั่วไปในป่าดิบชื้นหรือป่า ทุติยภูมิ พบในประเทศศรีลังกา และคาบสมุทรมลายู ในประเทศไทยพบเฉพาะในภาคใต้

ประโยชน์ เนื้อไม้ใช้เป็นเชื้อเพลิง

พรรณไม้ : ในพื้นที่โครงการสำรวจทรัพยากรกายภาพและชีวภาพพื้นที่ปกปักพันธุกรรมพืช
เขื่อนรัชชประภา จังหวัดสุราษฎร์ธานี

วงศ์เหาะพูสีไทย (Taccaceae)

ชื่อสามัญ บุกฤาษี
ชื่อวิทยาศาสตร์ *Tacca palmata* Blume
ลักษณะทางพฤกษศาสตร์

33

ต้น เป็นไม้ล้มลุก มีลำต้นใต้ดิน สูง 60-80 ซม. ลำต้นใต้ดินที่เก็บอาหารไว้ซึ่งส่วนมากจะเป็นแป้ง

ใบ เป็นใบเดี่ยว เรียงอยู่เป็นสองแถวกระจุกแน่นที่โคนต้น แผ่นใบจะมีการหยักเว้าเข้ามาลึกเหมือนฝ่ามือ มี 5-7 แฉก แต่ละแฉกรูปทรงไขกลับ

ดอก ออกเป็นช่อและโผล่ออกมาจากลำต้นใต้ดิน ช่อดอกแผ่ออกโดยรอบรัศมี ใบประดับเป็นแผ่น และบางส่วนจะเป็นเส้นยาว สีออกม่วงดอกสมบูรณ์เพศกลีบเลี้ยง 3 กลีบ สีเขียว กลีบดอก 3 กลีบ สีเขียวเกสรเพศผู้มี 6 อัน เกสรเพศเมียอยู่ต่ำกว่าวงกลีบ ดอก

ผล สดมีเนื้อสีแดง

นิเวศวิทยาและการกระจายพันธุ์ พบขึ้นในป่าภาคตะวันออกเฉียงใต้และภาคใต้ที่ความสูงจากระดับน้ำทะเล 50 - 300 เมตร ออกดอกช่วงเดือน พฤษภาคม - กรกฎาคม

ประโยชน์ ลำต้นส่วนใต้ดินเป็นสมุนไพร ใช้พอกแผลสด ส่วนเหนือดินใช้ต้มดื่มแก้ปวดท้อง

พรรณไม้ : ในพื้นที่โครงการสำรวจทรัพยากรกายภาพและชีวภาพพื้นที่ปกปักพันธุกรรมพืช
เขื่อนรัชชประภา จังหวัดสุราษฎร์ธานี

พืชสมุนไพรร

สมุนไพรร : ในพื้นที่โครงการสำรวจทรัพยากรกายภาพและชีวภาพพื้นที่ปกปักพันธุกรรมพืช
เขื่อนรัชชประภา จังหวัดสุราษฎร์ธานี

สมุนไพโร : ในพื้นที่โครงการสำรวจทรัพยากรกายภาพและชีวภาพพื้นที่ปกปักพันธุกรรมพืช
เขื่อนรัชชประภา จังหวัดสุราษฎร์ธานี

วงศ์ Agavaceae

ชื่อสามัญ กำลั้งกุ่มาน กำลั้งขุ่นมาน สะลี้กี่ปูโต๊ะ

ชื่อวิทยาศาสตร์ *Dracaena conferta*

ลักษณะทางพฤกษศาสตร์

ต้น เป็นไม้พุ่ม สูง 2 - 3 เมตร ใบเดี่ยวเรียงเวียนสลับเป็นกลุ่ม ก้านใบกว้างประมาณ 1 ซม. ใบยาว 60-70 ซม. ปลายเรียวแหลม ช่อดอกเป็นช่อโปร่ง ออกตามปลายยอด ช่อแขนงยาวประมาณ 1 ซม. มี 3-4 ดอก ก้านดอกสั้น กลีบรวม 6 กลีบ มีสีขาว โคนติดกันเป็นรูปทรงกระบอก ปลายแยกเป็นกลีบแคบๆ 6 กลีบ เกสรเพศผู้ 6 อัน ติดอยู่ที่โคนหลอดดอกอับเรณู ติดกับก้านชูอับเรณู ตรงกลางทางด้านหลังแกว่งได้ รังไข่มี 3 ช่อง แต่ละช่องมีไข่อ่อน 1 เม็ด ก้านเกสรเพศเมียคล้ายเส้นด้าย ยอดเกสรเพศเมียเป็นตุ่มกลม ผลมีลักษณะกลม

37

ส่วนที่ใช้ และสรรพคุณ

เนื้อไม้, ราก รสขมชุ่ม แก้แก้ดีพิการ นอนสะดุ้งผวา หลับๆตื่นๆ ร้อนหน้า น้ำตาไหล บำรุงกำลังทำให้กล้ามเนื้อ และเส้นเอ็นให้เจริญแข็งแรง เป็นยาอายุวัฒนะ

สมุนไพรร : ในพื้นที่โครงการสำรวจทรัพยากรกายภาพและชีวภาพพื้นที่ปกปักพันธุกรรมพืช
เขื่อนรัชชประภา จังหวัดสุราษฎร์ธานี

สมุนไพโร : ใบพื้นที่โครงการสำรวจทรัพยากรกายภาพและชีวภาพพื้นที่ปกปักพันธุกรรมพืช
เขื่อนรัชชประภา จังหวัดสุราษฎร์ธานี

วงศ์ Ancistrocladaceae

ชื่อสามัญ ค้อนหมาแดง ไม้ค้อนตีหมา หางกวาว (นครพนม)
ค้อนหมาแดง (นครราชสีมา) คันทรง ทองคันทรง (ชลบุรี)
ยูลง (นครราชสีมา) หูกวาง (ปราจีนบุรี) ค้อนตีหมา (ยะลา)
กะมัว ชุนนา (เขมร)

39

ชื่อวิทยาศาสตร์ *Ancistrocladus tectorius*

ลักษณะทางพฤกษศาสตร์

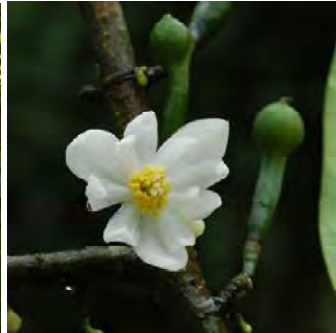
ต้น เป็นไม้เถาขนาดใหญ่เลื้อยพาดพันไปตามต้นไม้อื่น ๆ ส่วนกิ่งก้านเล็ก ๆ นั้นจะเป็นมือ มีลักษณะเป็นขอแข็งๆ สำหรับเป็นที่ยึดเกาะ ใบ ออกเป็นกระจุกที่ปลายกิ่ง ลักษณะของใบคล้ายรูปหอกกลับหรือรูปรี ตรงปลายใบจะแหลม ส่วนโคนใบเรียวแหลมและค่อยๆ สอบเข้าหากันใบ ตัวใบนั้นแข็งกระด้าง ขอบใบเรียบหรือเป็นคลื่น ดอกออกที่ยอดเป็นช่อกระจายแต่ละดอกจะมีขนาดเล็ก ส่วนกลีบรองกลีบดอกจะติดกัน ส่วนโคนเป็นท่อนสั้นๆ จะแยกออกเป็น 5 กลีบ มีสีแดงเข้ม ผลโตประมาณ 0.5 ซม. และจะมีปีกอยู่ 5 ปีก ซึ่งจะมีความยาวไม่เท่ากันรองรับ

ส่วนที่ใช้ และสรรพคุณ

ต้น	เอาน้ำมาอาบเพื่อเป็นยาใช้รักษาการบวมตามตัว และเม็ดผื่นคันตามผิวหนัง
ราก	นำมาต้มเป็นยารักษาโรคบิด และโรคไขข้ออักเสบ

สมุนไพร : ในพื้นที่โครงการสำรวจทรัพยากรกายภาพและชีวภาพพื้นที่ปกปักพันธุกรรมพืช
เขื่อนรัชชประภา จังหวัดสุราษฎร์ธานี

สมุนไพโร : ในพื้นที่โครงการสำรวจทรัพยากรกายภาพและชีวภาพพื้นที่ปกปักพันธุกรรมพืช
เขื่อนรัชชประภา จังหวัดสุราษฎร์ธานี

วงศ์ Annonaceae

ชื่อสามัญ กำลังวัวเถลิง เพลิงจาก น้ำนองป่า

ชื่อวิทยาศาสตร์ *Anaxagorea luzonensis*

ลักษณะทางพฤกษศาสตร์

เป็นไม้พุ่มยืนต้นขนาดกลางถึงขนาดใหญ่ เปลือกต้นเป็นสีแดงเข้ม คล้ายสีน้ำตาลไหม้ เนื้อไม้มีสีน้ำตาลอ่อน ใบโตหนาที่บพออาศัยเป็นไม้ร่มได้ดี

41

ส่วนที่ใช้ และสรรพคุณ

เนื้อไม้และเปลือก : ใช้ปรุงเป็นยาบำรุงโลหิต ทำให้ธาตุบริบูรณ์
บำรุงเส้นเอ็น แก้ปวดเมื่อยตามร่างกาย
บำรุงกำลัง

สมุนไพร : ในพื้นที่โครงการสำรวจทรัพยากรกายภาพและชีวภาพพื้นที่ปกปักพันธุกรรมพืช
เขื่อนรัชชประภา จังหวัดสุราษฎร์ธานี

สมุนไพโร : ในพื้นที่โครงการสำรวจทรัพยากรกายภาพและชีวภาพพื้นที่ปกปักพันธุกรรมพืช
เขื่อนรัชชประภา จังหวัดสุราษฎร์ธานี

วงศ์ Apocynaceae

ชื่อสามัญ โมกมัน แนนแก มักมัน มุกน้อย มุกมัน โมกน้อย เส่ทื่อ
Darabela Ivory

ชื่อวิทยาศาสตร์ *Wrightia arborea*

ลักษณะทางพฤกษศาสตร์

ไม้ยืนต้น สูง 10-12 เมตร มียางขาว ใบเดี่ยว เรียงตรงข้ามรูป
รูปทรงรีหรือรูปวงรี แกมขอบขนาน กว้าง 3-6 ซม. ยาว 7-12 ซม.
ดอกเป็นดอก ช่อออกที่ปลายกิ่ง กลีบดอกสีขาวแกมชมพู ผลเป็นฝักคู่ติดกัน

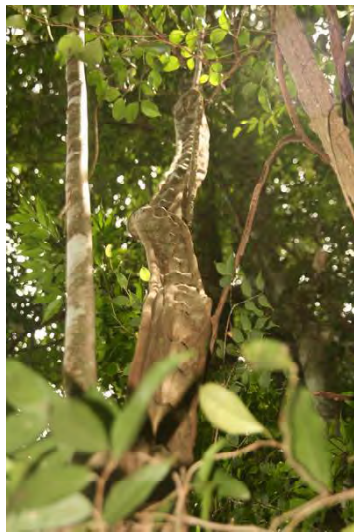
43

ส่วนที่ใช้ และสรรพคุณ

เปลือกต้น	แก้ท้องเสีย แก้เด็กถ่ายเป็นฟอง แก้บิด แก้ไข้ แก้ตาลขโมย (โรคพยาธิในเด็กมีอาการเบื่ออาหาร ผอมแห้ง อ่อนเพลีย ซุบซิด ท้องเดินพุ่งโรกันปอด)
ราก	แก้ท้องเสีย เจริญอาหาร

สมุนไพรร : ในพื้นที่โครงการสำรวจทรัพยากรกายภาพและชีวภาพพื้นที่ปกปักพันธุกรรมพืช
เขื่อนรัชชประภา จังหวัดสุราษฎร์ธานี

สมุนไพโร : ในพื้นที่โครงการสำรวจทรัพยากรกายภาพและชีวภาพพื้นที่ป่ามกพันธุกรรมพืช
เขื่อนรัชชประภา จังหวัดสุราษฎร์ธานี

วงศ์ Caesalpiniaceae

ชื่อสามัญ สลึงพัน กระจาดลิง (ราชบุรี) กระจาดดอก มะลีมดดำ (ภาคเหนือ)
ไซกนุ้ย (ชัยภูมิ) บันไดลิง ลางลิง

ชื่อวิทยาศาสตร์ *Bauhinia scandens*

ลักษณะทางพฤกษศาสตร์

ไม้เถาเนื้อแข็งขนาดใหญ่ มีมือเกาะขึ้นพาดพันตามเรือนยอดของต้นไม้ไปได้ไกล เถาแก่แข็งเหนียวแบน โค้งไปมาเป็นลอนสม่ำเสมอ ลักษณะเป็นชั้นๆ คล้ายบันได ใบเดี่ยวเรียงสลับรูปไข่หรือรูปพัด ใบส่วนปลายเว้าลึกลงมาค่อนข้างมน ใบมีลักษณะเป็น 2 แฉก ดอกแบบช่อ แยกแขนงออกที่ปลายกิ่ง มีขนประปรายแตกแขนงน้อย แต่ละแขนงมีดอกเล็กจำนวนมาก กลีบเลี้ยง 5 กลีบติดกันคล้ายรูปถ้วย กลีบดอก 5 กลีบ สีขาวอมเหลืองแยกกัน ผลเป็นฝักแบน รูปรีหรือรูปไข่แกมรี ฝักแก่มีสีน้ำตาลแดง ปลายมน มีติ่งแหลมสั้นๆ

45

ส่วนที่ใช้ และสรรพคุณ

น้ำจากเถา

ในอินโดนีเซียใช้น้ำเลี้ยง (sap)

จากเถาจิบบรรเทาอาการไอ

สมุนไพร : ในพื้นที่โครงการสำรวจทรัพยากรกายภาพและชีวภาพพื้นที่ปกปักพันธุกรรมพืช
เขื่อนรัชชประภา จังหวัดสุราษฎร์ธานี

46

สมุนไพโร : ในพื้นที่โครงการสำรวจทรัพยากรกายภาพและชีวภาพพื้นที่ปกปักพันธุกรรมพืช
เขื่อนรัชชประภา จังหวัดสุราษฎร์ธานี

วงศ์ Caesalpiniaceae

ชื่อสามัญ ขี้เหล็ก กระถินแดง กระถินป่า สารเงิน

ชื่อวิทยาศาสตร์ *Senna timoriensis*

ลักษณะทางพฤกษศาสตร์

ไม้ต้นขนาดกลางถึงขนาดใหญ่ ผลัดใบ เรือนยอดทรงกลมหรือรูปไข่ เปลือกต้นสีเทาอ่อนค่อนข้างเรียบ หรือแตกเป็นสะเก็ดเล็ก ๆ ตามกิ่งก้านอ่อนมีขนสีน้ำตาลแดง ใบประกอบแบบขนนกสองชั้นเรียงเวียนสลับ ช่อใบหลักยาว 20-30 ซม. ช่อแขนงใบย่อยเรียงตรงข้าม 9-16 คู่ ใบรูปไข่แกมรูปขอบขนานกว้าง 3-7 ซม. ยาว 10-18 ซม. ปลายใบมนเว้าเข้าเล็กน้อย โคนใบเบี้ยว ดอกสีเหลือง มีกลิ่นหอมอ่อนๆ ออกเป็นช่อแบบช่อกระจาย ที่ซอกใบใกล้ปลายกิ่ง ช่อดอกยาว 20-30 ซม. กลีบเลี้ยง 5 กลีบ ด้านนอกมีขนกลีบดอก 5 กลีบ ดอกบานเต็มที่กว้าง 1.6-1.8 ซม. ผลแก่แห้งไม่แตก เป็นฝักแบนๆ รูปรี ปลายและโคนผลสอบ แหลม สีน้ำตาลอมม่วงเมื่อแก่สีน้ำตาลดำมี 1-4 เมล็ด ต่อฝัก

47

ส่วนที่ใช้ และสรรพคุณ

เปลือกต้น ขับโลหิต, กล่อมเสมหะ, กล่อมโลหิต, ขับผายลม,
แก้ท้องร่วง, แก้บิด, ฝาดสมาน, แก้ไข้หัด

สมุนไพรร : ในพื้นที่โครงการสำรวจทรัพยากรกายภาพและชีวภาพพื้นที่ปกปักพันธุกรรมพืช
เขื่อนรัชชประภา จังหวัดสุราษฎร์ธานี

สมุนไพโร : ในพื้นที่โครงการสำรวจทรัพยากรกายภาพและชีวภาพพื้นที่ปกปักพันธุกรรมพืช
เขื่อนรัชชประภา จังหวัดสุราษฎร์ธานี

วงศ์ Caesalpiniaceae

ชื่อสามัญ ขี้เหล็กป่า ขี้เหล็กอเมริกัน, ขี้เหล็กดง

ชื่อวิทยาศาสตร์ *Senna floribunda*

ลักษณะทางพฤกษศาสตร์

ไม้ต้นขนาดเล็กถึงขนาดกลาง สูง 7 –13 เมตร เปลือกแตกเป็นร่อง
ตื้นๆ สีเทาอมดำ ใบเป็นใบประกอบแบบขนนก ปลายคู่เรียงสลับ ใบย่อย
5–10 คู่ เรียงตรงกันข้าม รูปไข่แกมขอบขนานหรือรูปรี โคนใบแหลม ปลาย
ใบเรียวแหลม แผ่นใบเกลี้ยงทั้งสองด้าน หรือมีขนด้านล่าง ดอกออกเป็นช่อ
แบบช่อแยกแขนง ออกตามปลายกิ่ง สีเหลือง เกสรตัวผู้ 10 อัน ยาว 7 อัน
สั้น 3 อัน ผลเป็นฝักรูปทรงกระบอกยาว เส้นผ่านศูนย์กลาง 1 ซม. ยาว 18-
25 ซม. ฝักแก่สีน้ำตาลอมดำ มีเมล็ดจำนวนมาก

49

ส่วนที่ใช้ และสรรพคุณ

รากสด เป็นยารักษาอาการปวดตามข้อ

สมุนไพร : ในพื้นที่โครงการสำรวจทรัพยากรกายภาพและชีวภาพพื้นที่ปกปักพันธุกรรมพืช
เขื่อนรัชชประภา จังหวัดสุราษฎร์ธานี

สมุนไพโร : ในพื้นที่โครงการสำรวจทรัพยากรกายภาพและชีวภาพพื้นที่ปกปักพันธุกรรมพืช
เขื่อนรัชชประภา จังหวัดสุราษฎร์ธานี

วงศ์ Capparaceae

51

ชื่อสามัญ ชิงชี พญาจอมปลวก กระดาดขาว กระโรกใหญ่ จิงโจ้แสมชอ
กระดาดป่า ค้อนม้อง ชายชู้ หมากมก ชีซอ พวงมาระดอ
เม็งชอ รัม แส้ม้าทลาย หนดแมวแดง

ชื่อวิทยาศาสตร์ *Capparis micracantha*

ลักษณะทางพฤกษศาสตร์

เป็นไม้พุ่ม ใบเดี่ยวเรียงสลับ ออกดอกเป็นช่อที่ซอกใบใกล้ดอก
สีขาว ผลสดรูปกระสวย

ส่วนที่ใช้ และสรรพคุณ

ราก ขับลม รักษาเมะเร็ง

ใบ เข้ายาอาบและกิน รักษาโรคประดง ไข้พิษฝีกาฬ

ใช้สันทินบาด และตะคริว เผาสูดเอาควัน

แก้หลอดลมอักเสบ

รากและใบ แก้หืด แก้เจ็บในทรวงอก กระทุ้งพิษไข้

ต้นและหัว ตำพอกแก้ฟกช้ำบวม

สมุนไพรร : ในพื้นที่โครงการสำรวจทรัพยากรกายภาพและชีวภาพพื้นที่ปกปักพันธุกรรมพืช
เขื่อนรัชชประภา จังหวัดสุราษฎร์ธานี

สมุนไพโร : ในพื้นที่โครงการสำรวจทรัพยากรกายภาพและชีวภาพพื้นที่ปกปักพันธุกรรมพืช
เขื่อนรัชชประภา จังหวัดสุราษฎร์ธานี

วงศ์ Celastraceae

53

ชื่อสามัญ กระทงลาย นางแตก (นครราชสีมา) มะแตก มะแตกเครือ
มักแตก (ภาคเหนือ, ภาคอีสาน) กระทงลาย กระทงลาย โขด
(ภาคกลาง) หมากแตก

ชื่อวิทยาศาสตร์ *Celastrus paniculata*

ลักษณะทางพฤกษศาสตร์

ไม้เถาเนื้อแข็งขนาดใหญ่ ขึ้นพาดพันต้นไม้อื่นได้ถึง 10 เมตร ใบเดี่ยวเรียงเวียนสลับรูปรีแกมรูปไข่ ขอบขนานทรงรูปไข่กลับหรือรูปกลม ปลายแหลมมนหรือเว้าเล็กน้อยโคนแหลมหรือมน ขอบจักกรเป็นคลื่นถี่ๆ ดอกเป็นแบบช่อ แยกแขนงออกตามปลายกิ่ง ดอกเล็กสีขาวอมเหลือง มีจำนวนมาก ดอกแยกเพศ กลีบเลี้ยง 5 กลีบติดกันคล้ายรูปประฆัง กลีบดอก 5 กลีบแยกกัน ผลมีลักษณะกลมเส้นผ่านศูนย์กลาง 6-7 มม. ผลแก่มีสีส้มปนเหลือง แตกตามผนังออกเป็น 3 กลีบ มี 3-6 เมล็ด เมล็ดรูปไข่ มีเนื้อสีแดงอมน้ำตาล หุ้มโดยรอบ

ส่วนที่ใช้ และสรรพคุณ

ราก	แก้ไข้มาลาเรีย
แก่น	รักษาวัณโรค
ผล	แก้ลม จุกเสียด บำรุงโลหิต แก้พิษงู (แต่ยังไม่มียารายงาน ทางการวิจัย)
ใบ	รักษาโรคบิด
เมล็ด	กินหรือพอกรักษาโรคปวดตามข้อ กล้ามเนื้อ และอัมพาต น้ำมันในเมล็ด รักษาโรคเหน็บชา และขับเหงื่อ

สมุนไพร : ในพื้นที่โครงการสำรวจทรัพยากรกายภาพและชีวภาพพื้นที่ปกปักพันธุกรรมพืช
เขื่อนรัชชประภา จังหวัดสุราษฎร์ธานี

สมุนไพโร : ในพื้นที่โครงการสำรวจทรัพยากรกายภาพและชีวภาพพื้นที่ปกปักพันธุกรรมพืช
เขื่อนรัชชประภา จังหวัดสุราษฎร์ธานี

วงศ์ Celastraceae

ชื่อสามัญ ตะลุ่มนก ตาไก่ น้านอง มะต่อมไก่ หลุ่มนก พรองนก
ขาวไก่ เครือตากวาง ตากวาง ตาไก่ กระตุมนก กลมนก

ชื่อวิทยาศาสตร์ *Salacia chinensis*

ลักษณะทางพฤกษศาสตร์

ไม้พุ่มรอเลื้อย ใบเดี่ยว เรียงตรงข้าม รูปรี รูปไข่ หรือรูปไข่กลับ
ปลายแหลมหรือมน โคนสอบ ขอบหยักหยาบๆ ดอกออกเป็นกลุ่มหรือช่อ
สั้นๆ ที่ง่ามใบ โคนก้านดอกมีใบประดับเล็ก

55

ส่วนที่ใช้ และสรรพคุณ

ต้น ต้มน้ำดื่ม หรือดองสุรา แก้ปวดเมื่อย หรือเข้ายาระบาย
(ผสมกับรากตูมกขาว รากชะมวง และรากปอดอ่อน) บำรุงโลหิต ฟอกโลหิต
แก้โลหิตเป็นพิษทำให้ร้อน บำรุงโลหิต แก้โลหิตจางแก้ผอมแห้งแรงน้อย ทำ
ให้อุจจาระอาหาร ขับระดูขาว แก้ปวดตามข้อแก้ไขข้อพิการเข้าข้อ แก้ประดง
ขับผายลม ฟอกและขับโลหิตระดู รักษาโรคตับอักเสบ (ผสมกับเปลือกต้น
มะตูม) แก้หืด (ผสมกับแก่นพลับพล่า แก่นโมกหลวง ต้นสบู่ขาว ต้นพลอง
เหมือด แก่นจำปา และต้นคำรอก) แก้เบาหวาน (ผสมกับรากทองพันชั่ง หัว
ข้าวเย็นเหนือ หัวข้าวเย็นใต้ หัวร้อยรู แก่นสักและหญ้า ชันกาดทั้งต้น)

ราก รสเมาเบื่อฝาด ต้มหรือดองสุราดื่ม ขับโลหิตระดู บำรุง
โลหิต ดับพิษร้อนของโลหิต แก้ลมอัมพฤกษ์ รักษาโรคตา
บำรุงน้ำเหลือง

ใบ แก้มดกิด ขับระดู

ดอก แก้บิดมูกเลือด

แก่นและราก ต้มน้ำ ต้มเป็นยาระบายแก้เส้นเอ็นอักเสบ

สมุนไพร : ในพื้นที่โครงการสำรวจทรัพยากรกายภาพและชีวภาพพื้นที่ปกปักพันธุกรรมพืช
เขื่อนรัชชประภา จังหวัดสุราษฎร์ธานี

56

สมุนไพโร : ในพื้นที่โครงการสำรวจทรัพยากรกายภาพและชีวภาพพื้นที่ปกปักพันธุกรรมพืช
เขื่อนรัชชประภา จังหวัดสุราษฎร์ธานี

วงศ์ Connaraceae

ชื่อสามัญ ขอบนางแดง กำลั้งงูเห่า ถอบแถบ ขางแดง ขางขาว ขางน้ำครั่ง
ชื้อ้ายเครือ ถอบแถบ จำพะาะ กะล่ำพะาะ ไม้จำพะาะ
ตองตีนลำโพง หมากสอ

ชื่อวิทยาศาสตร์ *Connarus* sp.

ลักษณะทางพฤกษศาสตร์

ไม้พุ่มเลื้อย ใบเป็นใบประกอบแบบขนนกเรียงสลับ ใบย่อยรูปรี
หรือรูปใบหอก โคนใบมน ปลายใบแหลม ดอกสีขาวถึงสีน้ำตาลอ่อน ออก
เป็นช่อที่ปลายกิ่งมีขนสีส้มแดงทั่วไป ผลลักษณะเป็นกระเปาะเปลือกบาง

ส่วนที่ใช้ และสรรพคุณ

ใบ ต้มน้ำดื่มรักษาโรคเจ็บหน้าอก
ใบและเถา เป็นยาระบายขับพยาธิ

57

สมุนไพร : ในพื้นที่โครงการสำรวจทรัพยากรกายภาพและชีวภาพพื้นที่ป่าบกพื้นที่อนุรักษ์พิเศษ
เขื่อนรัชชประภา จังหวัดสุราษฎร์ธานี

สมุนไพโร : ในพื้นที่โครงการสำรวจทรัพยากรกายภาพและชีวภาพพื้นที่ปกปักพันธุกรรมพืช
เขื่อนรัชชประภา จังหวัดสุราษฎร์ธานี

วงศ์ Dioscoreaceae

59

ชื่อสามัญ มันกลอย กลอยข้าวเหนียว กลอยหัวเหนียว กลอยนก กอย คลี่

ชื่อวิทยาศาสตร์ *Dioscorea hispida*

ลักษณะทางพฤกษศาสตร์

ไม้เถาเลื้อยพันต้นไม้อื่น ลำต้นกลม โคนต้นเป็นเหลี่ยมมีหนามสั้นๆ ตลอดเถา ลำต้นมีสีเขียว มีหัวอยู่ใต้ผิวดิน เปลือกของหัวบางมีสีน้ำตาลอ่อน เหลือง ลักษณะกลมรี มีรากเล็กๆ กระจายทั่วทั้งหัว มีหัว 3-5 หัว ต่อต้นหัว กลอยมี 2 ชนิด คือเนื้อสีขาว (กลอยข้าวเจ้า) เนื้อสีเหลืองครีม (กลอยข้าวเหนียว) ใบเป็นใบประกอบ แบบพัด มีขนนุ่มปกคลุมใบย่อย 2 ใบ ลักษณะคล้ายรูปหัวใจเบี้ยว ปลายใบแหลม ดอกจะเริ่มออกหลังจากที่ลำต้นเกี่ยวพันต้นไม้อื่นได้ระยะหนึ่ง โดยออกเป็นช่อระย้าตามข้อง่ามใบหรือซอกใบ มีดอกเล็กๆ มีสีเขียวอ่อนติดบนก้าน ช่อดอกออกดอกเพศผู้และดอกเพศเมียแยกต้น มีเกสรตัวผู้ 6 อัน เกสร ตัวเมียปลายแยกเป็นแฉก ผลคล้ายผลมะเฟืองมี 3 พู แต่ละพูมี 1 เมล็ด

ส่วนที่ใช้ และสรรพคุณ

หัว	แก้เอดาน (อาการแข็งเป็นลำในท้อง)
หุงเป็นน้ำมันใส่แผล กัดฝ้า กัดหนอง
ราก	บดให้ละเอียดผสมกับน้ำมันมะพร้าว ใบยาสูบ
ใบลำโพง หรือพริก ใช้พอกแผล
เพื่อฆ่าตัวหนอนในแผลสัตว์เลี้ยง
หัวใต้ดิน	มีสารพิษ แอลคาลอยด์ (alkaloid) ชื่อ dioscorine
ละลายน้ำได้ดี และมีผลทำให้เกิดอาการคลื่นไส้
อาเจียนมีมึนงง คั่นคอ ตาพร่า เป็นลม

สมุนไพรร : ในพื้นที่โครงการสำรวจทรัพยากรกายภาพและชีวภาพพื้นที่ปกปักพันธุกรรมพืช
เขื่อนรัชชประภา จังหวัดสุราษฎร์ธานี

สมุนไพโร : ในพื้นที่โครงการสำรวจทรัพยากรกายภาพและชีวภาพพื้นที่ปกปักพันธุกรรมพืช
เขื่อนรัชชประภา จังหวัดสุราษฎร์ธานี

วงศ์ Leeaceae

ชื่อสามัญ กะตังบาย กะตังใบ (กรุงเทพฯ จันทบุรี เชียงใหม่)
กะนางใบ (ตราด) ช้างเขิง (เจ็ยว) ดั่งหวาย (นราธิวาส)
ตองจ๋วม ตองต้อม (ภาคเหนือ) บังบายตัน (ตรัง)

61

ชื่อวิทยาศาสตร์ *Leea indica*

ลักษณะทางพฤกษศาสตร์

ไม้พุ่มหรือไม้ต้นขนาดเล็ก สูง 2-10 ม. ใบประกอบแบบขนนกสองถึงสามชั้นขนาดใหญ่เรียงสลับ หูใบรูปไข่กลับเห็นชัดเจนขณะใบยังอ่อนและร่วงง่ายเมื่อใบแก่เหลือไว้เฉพาะรอยแผลรูปสามเหลี่ยม ใบย่อยรูปรี รูปไข่หรือรูปขอบขนาน ปลายใบแหลม โคนแหลมเล็กน้อยหรือมน ขอบจักกรแหลม ดอกเป็นช่อดอกใหญ่ ดอกเล็กมีสีขาวอมเขียวหรือขาวอมเหลืองกลีบเลี้ยงติดกันเป็นรูปถ้วย ปลายแยกเป็น 5 กลีบ กลีบดอกส่วนล่างติดกัน ส่วนบนแยกเป็นกลีบเรียง 5 กลีบ เกสรเพศผู้ 5 อัน รังไข่มี 6 ช่อง ผลกลม ด้านบนแบน เมล็ดรูปไข่

ส่วนที่ใช้ และสรรพคุณ

ราก เป็นยาขับเหงื่อ ระบายความร้อน แก้ไข้ครั่นเนื้อครั่นตัว
ปวดเมื่อยตามร่างกาย

สมุนไพร : ในพื้นที่โครงการสำรวจทรัพยากรกายภาพและชีวภาพพื้นที่ปกปักพันธุกรรมพืช
เขื่อนรัชชประภา จังหวัดสุราษฎร์ธานี

62

สมุนไพโร : ในพื้นที่โครงการสำรวจทรัพยากรกายภาพและชีวภาพพื้นที่ปฎักพันธุกรรมพืช
เขื่อนรัชชประภา จังหวัดสุราษฎร์ธานี

วงศ์ Lythraceae

63

ชื่อสามัญ ตะแบก ตะแบกนา กระแบก ตะแบกไข่ ตะแบกแดง ตะแบกน้ำ
ตาแบกปรี บางตะมะกอ บางอยามู เป็ยดอง เป็ยนา
เป็ยหางค่าง

ชื่อวิทยาศาสตร์ *Lagerstroemia siamica*

ลักษณะทางพฤกษศาสตร์

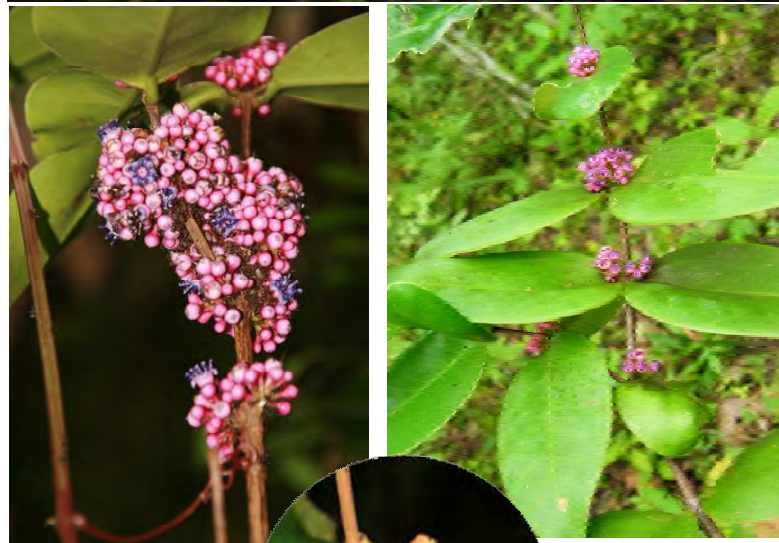
เป็นไม้ต้น ขนาดกลางถึงขนาดใหญ่ ผลัดใบ สูง 15 - 30 เมตร ลำต้นตรง เปลือกนอกมีสีเทาหรือเทาอมขาวเป็นมัน เปลือกในสีชมพูมีสีม่วง ใต้เปลือกใน เรือนยอดเป็นพุ่มกลม ใบเดี่ยวติดตรงข้ามหรือเยื้องกัน ไม่แน่นอน ทรงใบรูป ขอบขนาน และรูปหอกกว้าง 5-7 ซม. ยาว 12 -20 ซม. เนื้อใบหนา ใบอ่อนออกสีแดงและมีขนสั้น ๆ อ่อนนุ่มปกคลุม ใบแก่มีสีเขียวเข้ม จะเกลี้ยงหรือเหลือขนเพียงประปราย ดอกออกรวมกันเป็นช่อตาม ปลายกิ่ง ช่อกว้างและยาวไม่น้อยกว่า 30 ซม. ดอกบานเต็มที่กว้าง 3 - 3.5 ซม. กลีบดอก 5 กลีบ เป็นแผ่นกลม และมีก้านสั้น ๆ ทำให้ดูช่ออัดแน่นมาก กลีบดอก มีสีม่วงปนชมพูหรือสีกุหลาบ กลีบดอกแก่จะสีขาว ผลแห้งรูปรี ๆ ยาวไม่เกิน 2 ซม. มีขนคลุมประปราย ผลอ่อนมีสีเขียว ผลแก่สีน้ำตาลดำ

ส่วนที่ใช้ และสรรพคุณ

ราก	แก้ปวดกล้ามเนื้อเมื่อมีไข้
เปลือก	แก้บิด แก้บิดมูกเลือด หรือลงแดง แก้ท้องร่วง แก้ถูกยาพิษ
เนื้อไม้	ขับโลหิตระดู แก่ระดูพิการที่เป็นลิ่ม เป็นก้อนสี ดำมีกลิ่นเหม็นซึ่งทำให้เจ็บปวดในท้องน้อย หลัง บั้นเอว แก้โลหิตจาง บำรุงโลหิต แก้ผอมแห้ง ขับระดูขาว
ใบ	แก้ไข้
ช่อดอก	บำรุงตับ บำรุงปอด บำรุงหัวใจ

สมุนไพรร : ในพื้นที่โครงการสำรวจทรัพยากรกายภาพและชีวภาพพื้นที่ปกปักพันธุกรรมพืช
เขื่อนรัชชประภา จังหวัดสุราษฎร์ธานี

สมุนไพโร : โนพื้นที่โครงการสำรวจทรัพยากรกายภาพและชีวภาพพื้นที่ปกปักพันธุกรรมพืช
เขื่อนรัชชประภา จังหวัดสุราษฎร์ธานี

วงศ์ Melastomataceae

ชื่อสามัญ พลองเหมือด พลองดำ (ประจวบคีรีขันธ์) เหมียด (สุรินทร์)
เหมือดแอ่ (มหาสารคาม)

ชื่อวิทยาศาสตร์ *Memecylon edule*

ลักษณะทางพฤกษศาสตร์

ไม้พุ่ม หรือไม้ยืนต้นขนาดเล็ก สูงได้ถึง 12 เมตร เปลือกสีเทา
อมน้ำตาล แตกเป็นร่องลึกและเห็นชัดเจนบริเวณโคนลำต้น กิ่งอ่อนแบนหรือ
เป็นสี่เหลี่ยม มีร่องตามยาว 2 ร่อง กิ่งแก่กลม ใบเดี่ยวเรียงตรงข้าม รูปไข่
ปลายทู่หรือแหลม โคนมนหรือสอบ ขอบใบเรียบแผ่นใบหนาคล้ายแผ่นหนัง
ผิวเกลี้ยงทั้งสองด้าน ดอก เป็นแบบช่อกระจุกออกตามซอกใบหรือตามข้อ
ที่ใบร่วงไปแล้ว ดอกในช่อ 2-8 ดอก ใบประดับขนาดเล็กมาก กลีบดอก 4
กลีบหนา สีขาวอมม่วงหรือสีน้ำเงินเข้ม รูปไข่ถึงรูปขอบขนานกว้างและยาว
ประมาณ 3 มม. ปลายแหลม ผลสด มีเนื้อหนึ่งถึงหลายเมล็ด ทรงกลมเส้น
ผ่านศูนย์กลาง 6-7 มม. สีเขียวอมเหลือง เมื่อสุกสีม่วงถึงดำ

65

ส่วนที่ใช้ และสรรพคุณ

ใบ ต้มรักษาโรคโกโนเรีย
เปลือก รักษาโรยฟกช้ำ
ราก ผสมกับสมุนไพรอื่นต้มน้ำดื่ม แก้ประดง
ต้นและใบ ต้มน้ำดื่ม เป็นยาขับปัสสาวะ แก้ปัสสาวะขัด
เปลือกต้นและแก่น เผาไฟจะให้น้ำยาง บรรเทาอาการปวดฟัน
ทำให้ฟันแข็งแรง

สมุนไพร : ในพื้นที่โครงการสำรวจทรัพยากรกายภาพและชีวภาพพื้นที่ปกปักพันธุกรรมพืช
เขื่อนรัชชประภา จังหวัดสุราษฎร์ธานี

สมุนไพโร : ในพื้นที่โครงการสำรวจทรัพยากรกายภาพและชีวภาพพื้นที่ปกปักพันธุกรรมพืช
เขื่อนรัชชประภา จังหวัดสุราษฎร์ธานี

วงศ์ Menispermaceae

ชื่อสามัญ ขมิ้นเครือ ขมิ้นฤๅษี ฮับ

ชื่อวิทยาศาสตร์ *Arcangelisia flava*

ลักษณะทางพฤกษศาสตร์

ไม้เถา เนื้อแข็งขนาดใหญ่ ใช้โคนก้านใบที่โค้งงอคล้าย ตะขอ เกาะเหนียวไปได้ไกล เนื้อไม้สีเหลือง ใบเดี่ยวเรียงเวียนสลับรูปหัวใจหรือรูปไข่ ใบกว้างปลายใบเรียวแหลมมีเส้นโคนใบที่ยาวชัดเจน 3 เส้น ก้านใบยาวเรียว ดอกแยกเพศขนาดเล็ก สีขาวแกมเหลือง ออกบนช่อแตกแขนงสั้น ๆ ตามเถา ผลสดกลม เมื่อสุกสีเหลือง มีเมล็ดใหญ่แข็ง 1 อัน

67

ส่วนที่ใช้ และสรรพคุณ

เนื้อไม้ ยาบารุงธาตุ บำรุงโลหิต ขับประจำเดือน
แก้ท้องเสีย

รากและลำต้น มีสาร berberine ทำให้เจริญอาหาร และเป็นยา
รักษามาลาเรีย แก้ไข้

สมุนไพร : ในพื้นที่โครงการสำรวจทรัพยากรกายภาพและชีวภาพพื้นที่ปกปักพันธุกรรมพืช
เขื่อนรัชชประภา จังหวัดสุราษฎร์ธานี

สมุนไพโร : ในพื้นที่โครงการสำรวจทรัพยากรกายภาพและชีวภาพพื้นที่ปกปักพันธุกรรมพืช
เขื่อนรัชชประภา จังหวัดสุราษฎร์ธานี

วงศ์ Moraceae

ชื่อสามัญ แกก้อง (แพร่) แกแล สักขีเหลือง (กลาง) แกลแฮร (ใต้)
เข (นครราชสีมา) ช้างงาดอก (ลำปาง) น้ำเคียวโซ่ (ปัตตานี)
หนามเข (ประจวบคีรีขันธ์) กะเลอะเซอะ

ชื่อวิทยาศาสตร์ *Maclura cochinchinensis*

ลักษณะทางพฤกษศาสตร์

ไม้พุ่ม สูง 5-10 เมตร มียางขาว ใบเดี่ยวเรียงสลับเวียนรอบกิ่ง
รูปวงรี กว้าง 1-3.5 ซม. ยาว 2-9 ซม. มีหนามแหลมออกตรงซอกใบ 1 อัน
ยาวประมาณ 1 ซม. ดอกเป็นช่อออกที่ซอกใบแยกเพศ อยู่คนละต้น รูปกลม
ผลเป็นผลรวม

ส่วนที่ใช้ และสรรพคุณ

แก่น	แก้ไข้รากสาด แก้ท้องร่วง บำรุงน้ำเหลือง
	บำรุงกำลัง
เนื้อไม้	ให้สีย้อมเป็นสีเหลือง

สมุนไพรร : ในพื้นที่โครงการสำรวจทรัพยากรกายภาพและชีวภาพพื้นที่ปกปักพันธุกรรมพืช
เขื่อนรัชชประภา จังหวัดสุราษฎร์ธานี

วงศ์ Moraceae

ชื่อสามัญ ข่อยหยอง หนามขี้แรด ผักกูด ข่อยหนาม ข่อยเตี้ย กะซึ่ม

ชื่อวิทยาศาสตร์ *Streblus ilicifolius*

ลักษณะทางพฤกษศาสตร์

ไม้ต้นขนาดกลาง ไม่มียาง ใบเรียงเวียนสลับใบเดี่ยวริมขอบใบ เป็นจักรมีหนามแหลมแข็ง ตามกิ่ง

ส่วนที่ใช้ และสรรพคุณ

ราก เนื้อไม้ ขับปัสสาวะ ขับเมือกมันในลำไส้ รักษาโรคพิษ

ไตพิการ

ใบ ตากกับข้าวสารคั้นเอาน้ำดื่มถอนพิษยาเบื่อยาเมา

สมุนไพร : ในพื้นที่โครงการสำรวจทรัพยากรกายภาพและชีวภาพพื้นที่ป่าบกพันธุ์กรรมพืช
เขื่อนรัชชประภา จังหวัดสุราษฎร์ธานี

วงศ์ Moraceae

71

ชื่อสามัญ ชี้แรด ข่อยหยอง ข่อยน้ำ

ชื่อวิทยาศาสตร์ *Streblus taxoides*

ลักษณะทางพฤกษศาสตร์

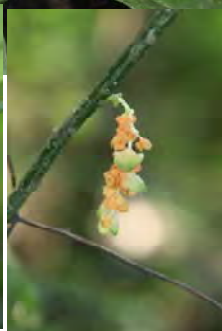
เป็นไม้ต้นขนาดกลาง มียางขาวต้นและกิ่งก้านมักจะหักไปหักมา กิ่งมีหนามตรงมักแตกแขนงเป็นกิ่งสั้น ๆ มีหนามที่ปลายกิ่ง ใบเดี่ยวเกลี้ยงไม่ สากคาย รูปไข่ โคนใบสอบแหลม ขอบใบจักกรห่าง ๆ ที่ยอดรอยจักรมีหนาม เล็ก ๆ

ส่วนที่ใช้ และสรรพคุณ

ราก ต้น เนื้อไม้และใบ แก้กษะษัย ใต้พิการ ขับปัสสาวะ
เปลือกต้น ไข่สมานแผล

สมุนไพรร : ในพื้นที่โครงการสำรวจทรัพยากรกายภาพและชีวภาพพื้นที่ปกปักพันธุกรรมพืช
เขื่อนรัชชประภา จังหวัดสุราษฎร์ธานี

สมุนไพโร : ในพื้นที่โครงการสำรวจทรัพยากรกายภาพและชีวภาพพื้นที่ปกปักพันธุกรรมพืช
เขื่อนรัชชประภา จังหวัดสุราษฎร์ธานี

วงศ์ Opiliaceae

ชื่อสามัญ หมากหมก

ชื่อวิทยาศาสตร์ *Lepionurus sylvestris*

ลักษณะทางพฤกษศาสตร์

ต้น เป็นไม้พุ่มขนาดเล็กสูงประมาณ 1 – 2 เมตร ลำต้นสีเขียว ใบเดี่ยวเรียงสลับ รูปยาวรีปลายแหลม หน้าใบเป็นมันลื่นขอบ ใบเป็นหยักเล็กน้อย ใบกรอบเก๋ริยม ดอกเป็นดอกช่อ ออกได้ลำกิ่งระหว่างข้อใบ ดอกอ่อนมีสีเทา ดอกแก่สีเหลือง ปลายดอกสีแดง ผลกลมรียาวประมาณ 1 ซม. ช่อหนึ่งมี 3-5 ผล เมื่อสุกจะมีสีแดงสดใส

73

ส่วนที่ใช้ และสรรพคุณ

ราก(หัว) ใช้กินดิบๆ หรือเคี้ยวกับน้ำ 3 ส่วนให้เหลือ 1 ส่วน กินบำรุงกำลังกระตุ้นความกำหนัด หรือใช้หัวตากให้แห้งบดเป็นผงผสมกับน้ำผึ้งรวงปั้นเป็นลูกกลอน ขนาดปลายก้อย กินครั้งละ 3 เม็ด เป็นยา บำรุงกำลัง หรือนำมาต้มกินเป็นยาแก้ตานขโมย แก้โรคซางในเด็ก รักษาฝ้าในปาก

ทั้งต้น แก้โรคไต โรคนิ้ว ขับปัสสาวะ

สมุนไพร : ในพื้นที่โครงการสำรวจทรัพยากรกายภาพและชีวภาพพื้นที่ปกปักพันธุกรรมพืช
เขื่อนรัชชประภา จังหวัดสุราษฎร์ธานี

สมุนไพโร : ในพื้นที่โครงการสำรวจทรัพยากรกายภาพและชีวภาพพื้นที่ปกปักพันธุกรรมพืช
เขื่อนรัชชประภา จังหวัดสุราษฎร์ธานี

วงศ์ Papilionaceae

ชื่อสามัญ คาม ครามย้อย ครามย้อม

ชื่อวิทยาศาสตร์ *Indigofera tinctoria*

ลักษณะทางพฤกษศาสตร์

เป็นไม้พุ่มขนาดเล็กสูงประมาณ 1-2 เมตร ลำต้นมีลักษณะกลม สีเขียว มักพาดเกาะตามสิ่งที่อยู่ใกล้กับลำต้น พบขึ้นได้ตามป่าโปร่ง ใบมีลักษณะคล้ายกับใบก้างปลา แต่จะมีขนาดเล็กกว่า ใบเป็นใบประกอบแบบขนนกเรียงสลับกัน ลักษณะของใบย่อย เป็นรูปวงรีแกมรูปขอบขนานหรือเป็นรูปไข่กลับ ปลายใบมน โคนใบสอบส่วนขอบใบเรียบ แผ่นใบสีเขียวมีลักษณะบาง ดอกเป็นช่อออกตามซอกใบ ช่อดอกยาวประมาณ 10-15 ซม. ดอกย่อยมีลักษณะเป็นรูปดอกถั่ว กลีบดอกเป็นสีม่วงแกมสีน้ำตาล หรือเป็นสีชมพูและเป็นสีเขียวอ่อน ผลมีลักษณะเป็นฝักกลมขนาดเล็ก ยาวประมาณ 5-8 ซม. โดยออกเป็นกระจุก ฝักมีลักษณะคล้ายฝักถั่วภายใน ฝักมีเมล็ดสีครีมอมสีเหลือง ขนาดเล็ก

75

ส่วนที่ใช้ และสรรพคุณ

ทั้งต้น ใช้เป็นยาแก้กษัย ใช้เป็นยาฟอกและขับปัสสาวะให้บริสุทธิ์ แก้กษัยชาน้ำขุ่น และใช้รักษาผิวหนังได้ดี เป็นยาเย็นเพื่อใช้ในการลดไข้โดยใช้ต้นสดๆ นำมาทุบใช้พอกกระหม่อมเด็กหรือผู้ใหญ่ก็จะช่วยลดไข้ได้เป็นอย่างดี หรือนำฝ้าย้อม ครามแก้มาชุบกับน้ำ แล้ววางไว้ที่กระหม่อม ก็ช่วยลดไข้ได้ดี หรือใช้ประคบเพื่อช่วยลดอาการเจ็บปวดจากแมลงสัตว์กัดต่อย นอกจากนี้ในภาคอีสานและทางภาคเหนือจะนิยมปลูกต้นครามกันไว้เพื่อใช้สำหรับทำสีย้อมผ้า

ลำต้นและใบ ใช้เป็นยาแก้ไข้ตัวร้อน ช่วยแก้อาการปวดศีรษะ

ใบ ใช้เป็นยาขับพิษ

เปลือก ช่วยแก้พิษฝีและแก้บวม แก้พิษงู

เนื้อ ใช้รักษาแผลไฟไหม้น้ำร้อนลวกหรือถูกมีดบาด

สมุนไพร : ในพื้นที่โครงการสำรวจทรัพยากรกายภาพและชีวภาพพื้นที่ปกปักพันธุกรรมพืช
เขื่อนรัชชประภา จังหวัดสุราษฎร์ธานี

วงศ์ Papilionaceae

76

ชื่อสามัญ ตurut กะลำพะยะ (เพชรบุรี) เครือไหลน้ำ ไหลน้ำ (ภาคเหนือ)
โพตะโกส้า (กะเหรี่ยง-แม่ฮ่องสอน) อวดน้ำ (สุราษฎร์ธานี)

ชื่อวิทยาศาสตร์ *Derris elliptica*

ลักษณะทางพฤกษศาสตร์

ไม้เถาเนื้อแข็ง ใบประกอบแบบขนนกปลายคี่ เรียงสลับ รูป
ขอบขนานถึงรูปหอกแกมขอบขนาน ปลายใบเป็นติ่งแหลม หลังใบเกลี้ยง
ท้องใบมีขน ดอกช่อมีขนสั้นหนานุ่ม กลีบดอกรูปดอกถั่ว สีชมพู หายากที่
ดอกเป็นสีขาว ฝักรูปขอบขนานถึงรูปใบหอก ตะเข็บบนแผ่เป็นปีก มีเมล็ด
1-4 เมล็ด

ส่วนที่ใช้ และสรรพคุณ

เถาสด แห้ง หรือราก ใช้ขับระดูสตรีและบำรุงโลหิต
เป็นยาถ่ายเส้นเอ็น ถ่ายลม
ถ่ายเสมหะและโลหิต รักษาเหา หิด
ใช้เบื่อปลา ฆ่าแมลง ไล่แมลง

สมุนไพร : ในพื้นที่โครงการสำรวจทรัพยากรกายภาพและชีวภาพพื้นที่ปกปักพันธุกรรมพืช
เขื่อนรัชชประภา จังหวัดสุราษฎร์ธานี

วงศ์ Papilionaceae

77

ชื่อสามัญ หมี่สะพายควาย(ลัวะ) กระพี้จั่น

ชื่อวิทยาศาสตร์ *Millettia brandisiana*

ลักษณะทางพฤกษศาสตร์

ไม้ต้น ขนาดเล็กถึงขนาดกลาง ผลัดใบ สูง 8 - 20 เมตร เรือนยอดทรงกลม โคนต้นเป็นพุ่มพอน เปลือกสีน้ำตาลหรือน้ำตาลเทา แตกเป็นสะเก็ดเล็กๆ ตามกิ่งมีรอยแผลทั่วไป ใบประกอบรูปขนนก ออกเวียนสลับ มีใบย่อย 7 - 21 ใบ แผ่นใบย่อยรูปรีแกมขอบขนาน กว้าง 1 - 3 ซม. ยาว 3 - 7 ซม. ปลายใบเรียวแหลม โคนมนหรือแหลม แผ่นใบบาง ดอกรูปออกถั่วสีขาวปนม่วง ออกตามกิ่งและง่ามใบ ผลเป็นฝักแบน โคนแคบกว่าปลาย กว้าง 2 - 2.5 ซม. ยาว 9 - 12 ซม. เปลือกเกลี้ยงหนา คล้ายแผ่นหนัง ขอบเป็นสัน เมล็ดสีน้ำตาลดำ 1 - 4 เมล็ด

ส่วนที่ใช้ และสรรพคุณ

ลำต้น ตัดแล้วนำของเหลวที่ไหลออกจากลำต้นดื่ม แก้กระหายน้ำ หรือดองเหล้าดื่มเป็นยาบำรุง กำลัง

สมุนไพรร : ในพื้นที่โครงการสำรวจทรัพยากรกายภาพและชีวภาพพื้นที่ปกปักพันธุกรรมพืช
เขื่อนรัชชประภา จังหวัดสุราษฎร์ธานี

78

สมุนไพโร : ในพื้นที่โครงการสำรวจทรัพยากรกายภาพและชีวภาพพื้นที่ปกปักพันธุกรรมพืช
เขื่อนรัชชประภา จังหวัดสุราษฎร์ธานี

วงศ์ Rubiaceae

ชื่อสามัญ เข็มปลายสาร Tarenna เข็มขาว หมี่คำราม คันทาก พลองตง
สมิงคำราม / เข็มไม้ เข็มพระราม เข็มปลายสาน

ชื่อวิทยาศาสตร์ *Tarenna* sp.

ลักษณะทางพฤกษศาสตร์

ต้นคล้ายเข็มญี่ปุ่น ลำต้นสูง 5 -10 ฟุต ใบเดี่ยวออกเป็นคู่เวียน
สลับรอบๆ ลำต้น และกิ่ง ใบเป็นรูปรีขอบขนานขอบใบเรียบ ปลายใบเรียว
แหลม ดอกช่อขนาดใหญ่เป็นช่อสั้นแต่แน่นทึบ ก้านดอกจะยาวกว่าดอกเข็ม
อื่น ๆ ปลายดอกแยกออกเป็น 4 กลีบ ปลายกลีบดอกมนโค้งไม่แหลม

79

ส่วนที่ใช้ และสรรพคุณ

ดอก	แก้โรคตาแดง
ใบ	ฆ่าพยาธิ
ราก	ใช้ปรุงเป็นยากิน รักษาโรคตา เจริญอาหาร

สมุนไพรร : ในพื้นที่โครงการสำรวจทรัพยากรกายภาพและชีวภาพพื้นที่ปกปักพันธุกรรมพืช
เขื่อนรัชชประภา จังหวัดสุราษฎร์ธานี

สมุนไพโร : ในพื้นที่โครงการสำรวจทรัพยากรกายภาพและชีวภาพพื้นที่ปกปักพันธุกรรมพืช
เขื่อนรัชชประภา จังหวัดสุราษฎร์ธานี

วงศ์ Rubiaceae

ชื่อสามัญ โนรา มาลัย เข็มเงาะ เข็มป่า เข็มดอย เข็มตาไก่
เข็มโศดสะมา

ชื่อวิทยาศาสตร์ *Ixora cibdela*

ลักษณะทางพฤกษศาสตร์

เป็นพรรณไม้ขนาดกลาง ลำต้นใหญ่ประมาณเท่าข้อมือ มีความสูง 3-4 เมตร ใบสีเขียวสดเป็นรูปไข่ ริมขอบใบเรียบ ใบยาว 6-18 ซม. กว้าง 2.5 ซม. ดอกออกตลอดปีและออกดอกเล็ก ๆ เป็นพวงเหมือนดอกเข็มธรรมดา แต่จะมีดอกสีขาว ผล มีลักษณะเป็นผลกลม ๆ มีสีเขียว

81

ส่วนที่ใช้ และสรรพคุณ

ดอก	ใช้รักษาโรคตาเปือก ตาแดง ตาแฉะ
ใบ	ใช้เป็นยาฆ่าพยาธิ
ผล	ใช้เป็นยารักษาโรคริดสีดวงจมูก
เปลือก	ใช้ตำแล้วคั้นเอาน้ำหยอดหูใช้ฆ่าแมงเข้าหู
ราก	ใช้ทำเป็นยารักษาเสมหะในท้อง หรือในทรวงอก

สมุนไพรร : ในพื้นที่โครงการสำรวจทรัพยากรกายภาพและชีวภาพพื้นที่ปกปักพันธุกรรมพืช
เขื่อนรัชชประภา จังหวัดสุราษฎร์ธานี

สมุนไพโร : โนพื้นที่โครงการสำรวจทรัพยากรกายภาพและชีวภาพพื้นที่ปกปักพันธุกรรมพืช
เขื่อนรัชชประภา จังหวัดสุราษฎร์ธานี

วงศ์ Rubiaceae

ชื่อสามัญ ยอป่า (ไทย, อีสาน, ไต้หวัน) สลักป่า สลักหลวง (พายัพ)
อุ่มลูกดูหนัง (สระบุรี) กะมุด (มลายู)

ชื่อวิทยาศาสตร์ *Morinda elliptica*

ลักษณะทางพฤกษศาสตร์

เป็นไม้ยืนต้นขนาดเล็กถึงขนาดกลาง สูงประมาณ 4-15 เมตร
ผลัดใบ ต้น ไม้ กิ่งก้านคล้ายยอบ้าน ผิดแต่ยอป่าใบแคบยาวเรียวกว่า มีผล
กลม ผิวนอกเป็นปุ่มปม ขนาดเล็กกว่า กลิ่นฉุนน้อยกว่า เนื้อเยื่อข้างในขาว
และมีน้ำมาก

83

ส่วนที่ใช้ และสรรพคุณ

แก่น รสขมร้อน ขับเลือด ขับน้ำคาวปลาให้แห้ง ป้องกัน
สันนิบาตหน้าเพลิง ขับและฟอกโลหิตระดู แก้กูก
เสียดแน่นเพื่อ ขับผายลม ขับน้ำคาวปลาให้แห้ง
ขับฟอกโลหิตระดู แก้กูกเสียด

สมุนไพร : ในพื้นที่โครงการสำรวจทรัพยากรกายภาพและชีวภาพพื้นที่ปกปักพันธุกรรมพืช
เขื่อนรัชชประภา จังหวัดสุราษฎร์ธานี

สมุนไพโร : ในพื้นที่โครงการสำรวจทรัพยากรกายภาพและชีวภาพพื้นที่ปกปักพันธุกรรมพืช
เขื่อนรัชชประภา จังหวัดสุราษฎร์ธานี

วงศ์ Schizaeaceae

85

ชื่อสามัญ กูดเครือ กูดก้อง กูดงอดแงด กูดแพะ กูดย่อง ผักตีน ตักโต
หมอยยายชี ตีนตะขาบ กระฉอก กะฉอด ตะเภาขึ้นหน
เฟิร์นตีนมังกร ลิเภาใหญ่ หลีเภา ลิเภาย่อง กูดก้อง ย่านลิเภา
หญ้ายายเภา สายพานฝิ่งอแง

ชื่อวิทยาศาสตร์ *Lygodium polystachyum*

ลักษณะทางพฤกษศาสตร์

เป็นเฟิร์นชนิดหนึ่ง เลื้อยพาดพันต้นไม้อื่นยาวหลายเมตร ลำต้นเป็นเหง้าสั้น มีขนสีน้ำตาลเข้มหนาแน่น ขนาดเส้นผ่าศูนย์กลาง 3-6 มม. ไม่มีเกล็ด ลำต้นเมื่อแก่มีสีดำเป็นมัน ใบประกอบแบบขนนกสองชั้น แกนกลางมีลักษณะเป็นเถาเลื้อย แกนกลางใบประกอบชั้นที่หนึ่งชัดเจน โคนก้านใบมีสีน้ำตาลส่วนบนมีสีเหลืองน้ำตาล มีขนสีน้ำตาล มีปีกแผ่ยื่นออกมาไม่ชัดเจนหรือไม่มี ใบย่อยเรียงแบบสลับบนแกนกลางของใบ ก้านใบย่อยยาว 2 - 4 มม. ผิวใบด้านบนเกลี้ยง ด้านล่างมีขนประปรายตามเส้นใบ ใบย่อยที่สร้างสปอร์อยู่กลางเถาขึ้นไป

ส่วนที่ใช้ และสรรพคุณ

เถา	รสจืดเย็น ประโยชน์แก้พิษฝีภายใน ฝีภายนอก
ขับเสมหะ ใช้เถาฝน พอกปิดแผลที่ถูกงูหรือสัตว์กัด
ใบ	ขับกัตุต่อย เป็นยาถอนพิษ แก้ฟกบวม ทำให้เย็น
มีฤทธิ์ต้านเชื้อแบคทีเรีย

สมุนไพรร : ในพื้นที่โครงการสำรวจทรัพยากรกายภาพและชีวภาพพื้นที่ปกปักพันธุกรรมพืช
เขื่อนรัชชประภา จังหวัดสุราษฎร์ธานี

สมุนไพโร : ในพื้นที่โครงการสำรวจทรัพยากรกายภาพและชีวภาพพื้นที่ปกปักพันธุกรรมพืช
เขื่อนรัชชประภา จังหวัดสุราษฎร์ธานี

วงศ์ Simaroubaceae

ชื่อสามัญ คนทา กะลันทา สีฟัน สีฟันคนทา กะลันทา ขี้ดำตา คนทา จี้
จี้หนาม มีชี สีเตาะ สีฟัน สีฟันคนตาย สีฟันคนทา หนามจี้

ชื่อวิทยาศาสตร์ *Harrisonia perforata*

ลักษณะทางพฤกษศาสตร์

ไม้พุ่มแกมเถา ตามกิ่งก้านมีหนาม ใบประกอบ รูปขนนกใบย่อย
เป็นรูปไข่ ใบอ่อนมีสีแดง ใบ ลูก รากมีรสขม ดอกมีสีขาว ผลกลม และน้ำน้ำ
เป็นพิษในเขตร้อน

87

ส่วนที่ใช้ และสรรพคุณ

ราก ดับพิษไข้ แก้บวม บวมพอง แก้ไข้เหนือ แก้ไข้
แก้ไข้เพื่อเส้น แก้ไข้พิษ กระหุ้งพิษไข้ แก้บิด
แก้พิษไข้ สมานบาดแผล แก้หน้าเหลืองเสีย
แก้ไข้จับสัน แก้ตาเจ็บ แก้ไข้กาฬ แก้ไข้ตักศิลา
แก้ร้อนในกระหายน้ำ รักษาฝีไส้ แก้ลมแก้โลหิต

สมุนไพรร : ในพื้นที่โครงการสำรวจทรัพยากรกายภาพและชีวภาพพื้นที่ปกปักพันธุกรรมพืช
เขื่อนรัชชประภา จังหวัดสุราษฎร์ธานี

สมุนไพโร : ในพื้นที่โครงการสำรวจทรัพยากรกายภาพและชีวภาพพื้นที่ปกปักพันธุกรรมพืช
เขื่อนรัชชประภา จังหวัดสุราษฎร์ธานี

วงศ์ Simaroubaceae

ชื่อสามัญ ปลาไหลเผือก ไหลเผือก ตรึงบาดาล

ชื่อวิทยาศาสตร์ *Eurycoma longifolia*

ลักษณะทางพฤกษศาสตร์

ไม้พุ่มกึ่งไม้ต้นขนาดเล็ก สูงได้ถึง 10 เมตร ลำต้นตรง เปลือกต้นเรียบ สีน้ำตาลอมดำ แตกกิ่งก้านน้อย กิ่งอ่อนและยอดอ่อนมีขนปกคลุม ใบ เป็นใบประกอบแบบขนนกปลายใบคู่ ออกเรียงสลับหนาแน่นที่ปลายยอด ใบย่อยมี 7-8 คู่ รูปใบหอกหรือรูปรี ปลายใบเรียวแหลม โคนใบเบี้ยว ขอบใบเรียบ แผ่นใบเรียบสีเขียวเข้ม ดอกออกเป็นช่อใหญ่ตามซอกใบ สีม่วงแดง กลีบดอกเชื่อมติดกัน รูปไข่มีขน ผิวเรียบ ผลสดสีเขียว เมื่อสุกเป็นสีแดง เมล็ดเดี่ยว

89

ส่วนที่ใช้ และสรรพคุณ

ราก มีรสขมจัด เบื่อเมาเล็กน้อย ถ่ายพยาธิในท้อง
ถ่ายพิษต่างๆ ใช้เป็นยาแก้ไข้ ตัดไขทุกชนิด
ใช้ผสมยาจันทลีลา ใช้เป็นยาตัดไข
ใช้รับประทานแก้วัณโรคในระยะบวมขึ้น

สมุนไพร : ในพื้นที่โครงการสำรวจทรัพยากรกายภาพและชีวภาพพื้นที่ปกปักพันธุกรรมพืช
เขื่อนรัชชประภา จังหวัดสุราษฎร์ธานี

สมุนไพโร : ในพื้นที่โครงการสำรวจทรัพยากรกายภาพและชีวภาพพื้นที่ปกปักพันธุกรรมพืช
เขื่อนรัชชประภา จังหวัดสุราษฎร์ธานี

วงศ์ Solanaceae

ชื่อสามัญ ดับยาง มะฝ่อ หูควาย ขากะอ้าย ขาดาย หูควาย ฉับแป้ง
ชำแป้น ฝ่าแป้ง มะเขือดง สะแป้ง

ชื่อวิทยาศาสตร์ *Solanum elaeagnifolium*

ลักษณะทางพฤกษศาสตร์

ไม้พุ่ม ทุกส่วนมีขน ใบเดี่ยว เรียงสลับรูปไข่ มีดอกเป็นช่อออก
ที่ปลายกิ่ง กลีบดอกสีขาว หรือสีฟ้าอ่อน ผลเป็นผลสด รูปกลมมีสีเขียวหรือ
เหลืองอ่อน เมล็ดมีขีดประเล็ก ๆ

91

ส่วนที่ใช้ และสรรพคุณ

ราก	แก้โรคมุตกิด เป็นหนอง
เปลือกราก	รักษาข้ออักเสบ
เปลือกต้น	รักษาโรคผิวหนัง
ใบ	แก้ปวดศีรษะ รักษาแผลน้ำร้อนลวกรักษาแผล ไนจุมูก ทำให้แห้ง

สมุนไพรร : ในพื้นที่โครงการสำรวจทรัพยากรกายภาพและชีวภาพพื้นที่ปกปักพันธุกรรมพืช
เขื่อนรัชชประภา จังหวัดสุราษฎร์ธานี

สมุนไพโร : ในพื้นที่โครงการสำรวจทรัพยากรกายภาพและชีวภาพพื้นที่ปกปักพันธุกรรมพืช
เขื่อนรัชชประภา จังหวัดสุราษฎร์ธานี

วงศ์ Strychnaceae

ชื่อสามัญ พญามือเหล็ก พญามูลเหล็ก ยามือเหล็ก เสี้ยวตุ๊ก

ชื่อวิทยาศาสตร์ *Strychnos ignatii*

ลักษณะทางพฤกษศาสตร์

เป็นไม้ยืนต้นแกมเถาขนาดกลาง ลำต้นจะมีความสูงมาก ใบจะออกตรงข้ามกัน แต่ไม่มีใบเลี้ยง ลักษณะใบจะโตเป็นรูปไข่ ผิวใบเป็นมัน มีความยาวประมาณ 8-20 ซม. คล้ายใบแสลงใจ ดอกจะออกเป็นช่อสวยงามมาก ผล มีลักษณะกลมโตเท่าผลส้มเกลี้ยงสีเหลืองอ่อนแกมสีน้ำตาล เมล็ดนั้นจะมีลักษณะคล้ายก้อนกรวดโตประมาณ 2.5 ซม. และมีขนสีน้ำตาล ปกคลุม เมล็ดจะมีรสขมมาก และถ้าแก่จะแข็งมาก ผลหนึ่งจะมีเมล็ดประมาณ 12-24 เมล็ด

93

ส่วนที่ใช้ และสรรพคุณ

ใบ	รสมขเมา กัดเสมหะในลำคอ ตัดไขจับ ดับพิษไข้ แก้กษัยเลือด แก้ไขจับสัน ฝนทาศีรษะเด็ก แก้ก้น แก้วรังแค แก้ไขที่มีพิษร้อนให้ละเมอ
ราก	รสมขเมา แก้ไข้เรื้อรัง
แก่น	รสมขเมา แก้พิษดีและโลหิต แก้ไขจับ แก้ไขร้อน

สมุนไพร : ในพื้นที่โครงการสำรวจทรัพยากรกายภาพและชีวภาพพื้นที่ปกปักพันธุกรรมพืช
เขื่อนรัชชประภา จังหวัดสุราษฎร์ธานี

สมุนไพโร : ในพื้นที่โครงการสำรวจทรัพยากรกายภาพและชีวภาพพื้นที่ปกปักพันธุกรรมพืช
เขื่อนรัชชประภา จังหวัดสุราษฎร์ธานี

วงศ์ Thunbergiaceae

95

ชื่อสามัญ ขอบชะนาง ปากกา กำลังช้างเผือก คาย ครือเขาเขียว จอ
ลวดเื่อ ชั่งกะ ดูเหว่า ทืดพุด น้านอง บั้งกะละ
พอหน่อเตอ ยาเขียว ย้าแย้ รางเย็น แอดแอด

ชื่อวิทยาศาสตร์ *Thunbergia laurifolia*

ลักษณะทางพฤกษศาสตร์

ไม้เถาเนื้อแข็ง ใบเดี่ยว รูปขอบขนานหรือรูปไข่ กว้าง 4-7 ซม.
ยาว 8-14 ซม. ขอบใบเว้าเล็กน้อย ดอกช่อ ออกที่ปลายกิ่ง กลีบดอกสีม่วง
แกมน้ำเงิน ใบประดับสีเขียวประ สีน้ำตาลแดง ผลเป็นผลแห้ง แตกได้

ส่วนที่ใช้ และสรรพคุณ

ราก	แก้ร้อนในกระหายน้ำแก้พิษร้อนทั้งปวง แก้พิษทั้งปวง ถอนพิษเบื่อเมา แก้ไข้ตัวร้อน ถอนพิษไข้
เถา	ทำให้เจริญอาหาร แก้ตับเคลื่อน ตับทรุด แก้ร้อนในกระหายน้ำ แก้พิษร้อนทั้งปวง ถอนพิษทั้งปวง ถอนพิษของเบื่อเมา แก้พิษผิดสำแดง แก้ไข้ ถอนพิษปวดแสบปวดร้อน
ใบ	รักษามะเร็งเพลิง รักษา มะเร็งลาม แก่น้ำร้อนลวก แก้ไข้ แก้โรคลมพิษ แก้โรคผื่นแพ้ต่างๆ ขับพยาธิ
ทั้งต้น	แก้ซางขโมย ขับปัสสาวะ ขับระดูขาว แก้หนองใน ขับระดู แก้วริดสีดวงทวาร แก้ไข้เหลืองเสีย แก้เม็ดผื่นคันตามตัว

สมุนไพรร : ในพื้นที่โครงการสำรวจทรัพยากรกายภาพและชีวภาพพื้นที่ปกปักพันธุกรรมพืช
เขื่อนรัชชประภา จังหวัดสุราษฎร์ธานี

สมุนไพโร : ในพื้นที่โครงการสำรวจทรัพยากรกายภาพและชีวภาพพื้นที่ป่าบกพันธุกรรมพืช
เขื่อนรัชชประภา จังหวัดสุราษฎร์ธานี

วงศ์ Ulmaceae

ชื่อสามัญ บึงແລ ພັງແຫຼ່ງໃຫຍ່ ປະດັງ ປອແຫ ທະຄາຍ

ชื่อวิทยาศาสตร์ *Trema orientalis*

ลักษณะทางพฤกษศาสตร์

ไม้ต้นขนาดกลาง สูง 4-12 เมตร กิ่งอ่อนมีขนปกคลุม ใบเดี่ยว รูปไข่แกมรูปใบหอกกว้าง 3-5 ซม. ยาว 7-12 ซม. ปลายใบเรียวแหลม โคนใบไม่สมมาตร ขอบใบจักแบบฟันเลื่อยละเอียด ใบแก่มีสีเหลืองดอกสีนวลแกมเขียวขนาดเล็กออกเป็นช่อสั้นๆ เป็นกระจุก ที่ซอกใบดอกเพศผู้และดอกเพศเมียอยู่บนต้นเดียวกัน ดอกย่อยมีกลีบรวม 5 กลีบผลลักษณะกลมขนาด 1-2 มม. เมื่อสุกมีสีดำ มีเมล็ดเดี่ยว

97

ส่วนที่ใช้ และสรรพคุณ

ต้น มีสารพิษ Trematoxin glycocides (อาจเป็นพวก cyanogenetic) ทำให้กินอาหารไม่ได้ ตัวสั้น กระตุก ลำไส้อักเสบ ตื่นเต้น ไม้รู้จักตัว พิษทำอันตรายต่อตับ ส่วนมากสัตว์จะตาย สัตว์ที่พื้นตัวอาจไม่สามารถสืบพันธุ์ได้นานหลายเดือน

สมุนไพร : ในพื้นที่โครงการสำรวจทรัพยากรกายภาพและชีวภาพพื้นที่ป่าบกพันธุ์กรรมพืช
เขื่อนรัชชประภา จังหวัดสุราษฎร์ธานี

สมุนไพโร : ใบพื้นที่โครงการสำรวจทรัพยากรกายภาพและชีวภาพพื้นที่ปกปักพันธุกรรมพืช
เขื่อนรัชชประภา จังหวัดสุราษฎร์ธานี

วงศ์ Verbenaceae

ชื่อสามัญ คนทีเขมา Indian privet ไข่น้ำ กุโนคามอ (มลายู-ปัตตานี);
กุนิง (มลายู-นราธิวาส)

ชื่อวิทยาศาสตร์ *Vitex negundo*

ลักษณะทางพฤกษศาสตร์

ไม้พุ่ม สูง 2-5 เมตร แตกกิ่งก้านสีเทา แน่น ตามกิ่งก้านมีขนสีขาวสั้นๆ
ปกคลุม กิ่งก้านเป็นรูปสี่เหลี่ยม ใบประกอบรูปนิ้วมือ เรียงตรงข้าม แต่ละคู่
ตั้งฉากกัน ใบย่อย 5 ใบ รูปใบหอกแคบ ยาว ปลายใบเรียวแหลม โคนใบรูป
ลิ้ม ขอบใบเรียบทุกส่วนของใบมีขนละเอียดสั้นๆ ปกคลุม ดอกสีฟ้าออกเป็น
ช่อกระจุก แยกแขนงที่ปลายกิ่งและซอกใบใกล้ปลายกิ่ง โคนกลีบเลี้ยงเชื่อม
ติดกันเป็นรูปกรวยแคบ ปลายแยกเป็น 5 แฉก รูปสามเหลี่ยม มีขนนิ่มสั้นสี
ขาวปกคลุมด้านนอก ด้านในเกลี้ยง กลีบดอกเชื่อมติดกันเป็นรูปกรวย โคน
แคบสีเหลือง ช่วงบนสีฟ้า ปลายแยกเป็น 5 แฉก รูปสามเหลี่ยมปลายมน มี
กลิ่นหอมชื่นใจ ผลแห้ง ไม้แตก รูปไข่กลับ สีน้ำตาล

99

ส่วนที่ใช้ และสรรพคุณ

เปลือกต้น	แก้ริดสีดวง ยางฆ่าพยาธิผิวหนัง
ใบ	แก้ไข้หวัด เจ็บคอ ปวดตามข้อ-กล้ามเนื้อ แก้เยื่อ จมูกอักเสบ
ดอก	แก้ท้องเสีย
ลูก	ขับเสมหะ รักษาแผลในกระเพาะอาหาร

สมุนไพรร : ในพื้นที่โครงการสำรวจทรัพยากรกายภาพและชีวภาพพื้นที่ปกปักพันธุกรรมพืช
เขื่อนรัชชประภา จังหวัดสุราษฎร์ธานี

วงศ์ Verbenaceae

ชื่อสามัญ คมขวาน ไช้เนา ฝรั่งโคก ชี้เห็น
ชื่อวิทยาศาสตร์ *Vitex glabrata*

ลักษณะทางพฤกษศาสตร์

ไม้ต้นขนาดกลาง สูง 10-25 เมตร ใบประกอบแบบนิ้วมือ เรียงตรงข้าม ใบย่อย 3-5 ใบ รูปไข่กลับแกมวงรีหรือรูปใบหอกกลับ ดอก เป็นดอกช่อ ออกที่ซอกใบ กลีบดอกสีม่วงอ่อน เชื่อมติดกันเป็นหลอดกว้าง มีขนละเอียด ผลสด รูปไข่หรือรูปไข่กลับ เมื่อสุกสีม่วงดำ

ส่วนที่ใช้ และสรรพคุณ

เปลือกต้น	แก้ท้องเสีย แก้เด็กถ่ายเป็นฟอง แก้บิด แก้ไข้
	แก้ตานขโมย
ราก	แก้ท้องเสีย เจริญอาหาร

สมุนไพร : ในพื้นที่โครงการสำรวจทรัพยากรกายภาพและชีวภาพพื้นที่ป่าบกพันธุกรรมพืช
เขื่อนรัชชประภา จังหวัดสุราษฎร์ธานี

วงศ์ Vitaceae

101

ชื่อสามัญ เถาคัน เขาคัน

ชื่อวิทยาศาสตร์ *Cissus repens*

ลักษณะทางพฤกษศาสตร์

ไม้เลื้อย เป็นไม้เนื้ออ่อน พบตามฟุ่มไม้ ต้นไม้เตี้ยๆ ใบเกิดเป็นชุด ๆ ละ 3 ใบ กว้าง 1 – 2 ซม. ยาว 1.5 – 3.5 ซม. ขอบใบจักแฉกแบบฟันเลื่อย ตัวใบหนาเป็นมันเรียบ ดอกช่อสีขาว ดอกขนาดเล็ก 2 – 3 มม. ผลขนาด 1 – 2 ซม. เมื่อดิบสีเขียว สุกสีดำ

ส่วนที่ใช้ และสรรพคุณ

เถา ใช้ปรุงเป็นยาต้มกิน รักษาโรคกษัย ทำให้เส้นหย่อน เป็นยาขับลม ขับเสมหะ เป็นยาฟอกเลือด และรักษาอาการฟกช้ำภายใน หากผิวสัมผัสน้ำในผล จะมีอาการคัน

สมุนไพรร : ในพื้นที่โครงการสำรวจทรัพยากรกายภาพและชีวภาพพื้นที่ปกปักพันธุกรรมพืช
เขื่อนรัชชประภา จังหวัดสุราษฎร์ธานี

สมุนไพโร : ในพื้นที่โครงการสำรวจทรัพยากรกายภาพและชีวภาพพื้นที่ปกปักพันธุกรรมพืช
เขื่อนรัชชประภา จังหวัดสุราษฎร์ธานี

วงศ์ Vitaceae

103

ชื่อสามัญ องุ่นป่า เถาลากุม เครืออีโกย, อีโกย (นครราชสีมา); กุ่ย (อุบลราชธานี); เถาเปรี้ยว (กรุงเทพฯ); เถาวัลย์ชน (ราชบุรี); ส้มกุ่ม (ประจวบคีรีขันธ์, นครศรีธรรมราช); ส้มกุ่ม (สระบุรี); ส้มออบ (นครศรีธรรมราช)

ชื่อวิทยาศาสตร์ *Ampelocissus martinii*

ลักษณะทางพฤกษศาสตร์

เป็นไม้เถาเลื้อยพาดพันต้นไม้อื่น ไม่ผลัดใบ เถาเป็นปล้องมีมือสำหรับยึดเกาะไม้อื่น เปลือกเถามีสีน้ำตาล มีขนสีน้ำตาลอ่อนปกคลุม ใบเดี่ยวเวียนสลับตามง่าม ใบรูปรี รูปรีแกมรูปขอบขนาน ขอบใบหยัก จักรฟันเลื่อยห่างๆ แผ่นใบมีขนสีน้ำตาลปกคลุมทั้งสองด้าน ดอกออกเป็นช่อกระจุกช่อดอกขนาดใหญ่ สีขาวหรือเหลืองอ่อน ผลกลมรี ออกเป็นกระจุกระหว่างข้อ คล้ายผลองุ่น ผลอ่อนสีเขียว เมื่อสุก สีม่วงออกดำ

ส่วนที่ใช้ และสรรพคุณ

ใบ	เป็นยาแก้ไอ แก้ไข้ใน แก้หอบหืด ขับฟอกโลหิตระดู
เถา	ขับฟอกโลหิตระดู เป็นยาระบายอ่อนๆ และแก้ไอ
ราก	เป็นยาถ่ายพยาธิ (แก้ท้องผูก) แก้ไข้ใน และแก้ไอ

สมุนไพรร : ในพื้นที่โครงการสำรวจทรัพยากรกายภาพและชีวภาพพื้นที่ปกปักพันธุกรรมพืช
เขื่อนรัชชประภา จังหวัดสุราษฎร์ธานี

สมุนไพโร : ในพื้นที่โครงการสำรวจทรัพยากรกายภาพและชีวภาพพื้นที่ปกปักพันธุกรรมพืช
เขื่อนรัชชประภา จังหวัดสุราษฎร์ธานี

วงศ์ Zingiberaceae

ชื่อสามัญ หอมเปราะ (ภาคกลาง) ว่านตีนดิน ว่านแผ่นดินเย็น
ว่านหอม (ภาคเหนือ)

ชื่อวิทยาศาสตร์ *Kaempferia pulchra*

ลักษณะทางพฤกษศาสตร์

พืชล้มลุก อายุปีเดียว เป็นหัวอยู่ใต้ดิน (เหง้า) เนื้อภายในสีเหลืองอ่อน มีสีเหลืองเข้มตามขอบนอก มีกลิ่นหอมเฉพาะตัว ใบเป็นใบเดี่ยวทางขึ้นจากเหง้าใต้ดิน 2-3 ใบ มีรูปร่างค่อนข้างกลม หรือรูปไข่ป้อม ปลายใบแหลม โคนใบมนหรือเว้าเล็กน้อย มีขนอ่อนบริเวณท้องใบ บางครั้งอาจพบขอบใบมีสีแดงคล้ำ เนื้อใบค่อนข้างหนา ดอกออกเป็นช่อ ยาว 2-4 ซม. มี 4-12 ดอก ออกตรงกลางระหว่างใบ ดอกมีสีขาว หรือสีขาวอมชมพูแต่มีสีม่วง แต่ละดอกมีกลีบประดับ 2 กลีบรองรับอยู่ ซึ่งใบและต้นจะเริ่มแห้งเมื่อมีดอก ผลเป็นผลแห้ง แตกได้ เพราะหอมขาวจะมีท้องใบสีขาว มีกลิ่นหอม หัวกลมเหมือนหัวกระชาย

105

ส่วนที่ใช้ และสรรพคุณ

ดอก	แก้เด็กนอนสะดุ้งผวา ร้องไห้ตาเหลือก ตาช้อนดูหลังคา
ต้น	ขับเลือดเน่าของสตรี
หัว	แก้โลหิต ซึ่งเจือด้วยลมพิษ และปรุง เป็นเครื่องเทศสำหรับแกง สุมศิระเด็ก แก้หวัดคัดจมูก รับประทาน ขับลมในลำไส้

สมุนไพร : ในพื้นที่โครงการสำรวจทรัพยากรกายภาพและชีวภาพพื้นที่ปกปักพันธุกรรมพืช
เขื่อนรัชชประภา จังหวัดสุราษฎร์ธานี

สมุนไพโร : ใบพื้นที่โครงการสำรวจทรัพยากรกายภาพและชีวภาพพื้นที่ปกปักพันธุกรรมพืช
เขื่อนรัชชประภา จังหวัดสุราษฎร์ธานี

107

กล้วยไม้ และ มอสส์

กล้วยไม้และมอสส์ : ในพื้นที่โครงการสำรวจทรัพยากรกายภาพและชีวภาพพื้นที่ปกปักพันธุกรรมพืช
เขื่อนรัชชประภา จังหวัดสุราษฎร์ธานี

 กล้วยไม้และมอสส์ : ในพื้นที่โครงการสำรวจทรัพยากรกายภาพและชีวภาพพื้นที่ปกปักพันธุกรรมพืช
เขื่อนรัชชประภา จังหวัดสุราษฎร์ธานี

วงศ์ Orchidaceae

ชื่อสามัญ ช้างดำ

ชื่อวิทยาศาสตร์ *Pomatocalpa spicata* Breda

ลักษณะทางพฤกษศาสตร์

เป็นกล้วยไม้อิงอาศัย เจริญทางยอด ต้นอวบสั้น มีก้านใบเป็นกาบคลุมใบรูปขอบขนาน กว้าง 2-5 ซม. ยาว 12-15 ซม. สีเขียวเข้ม เรียงสลับซ้ายขวา 5-8 ใบ แผ่นใบหนา ปลายใบมนหยักเว้าไม่เท่ากัน ช่อดอกเกิดจากชอกใบ มักแตกแขนงและห้อยลง ยาว 8-12 ซม. ดอกย่อยจำนวนมาก เรียงแน่นทยอยบานจากโคนไปสู่ปลายช่อ ดอกสีเหลืองอ่อน มักมีประสีม่วงแดงที่ฐานขนาดประมาณ 5 มม. กลีบปากรูปคล้ายถุงปลายมน ช่วงปลายกลีบปากรูปคล้ายลิ้น

109

ฤดูดอก

มกราคม-กุมภาพันธ์

แหล่งที่พบในประเทศไทย

พบในป่าดิบแล้งทั่วประเทศ

การกระจายพันธุ์

เอเชียเขตร้อนและเขตอบอุ่น

การใช้ประโยชน์

ปลูกเป็นไม้ประดับ

กล้วยไม้และมอสส์ : ในพื้นที่โครงการสำรวจทรัพยากรกายภาพและชีวภาพพื้นที่ปกปักพันธุกรรมพืชเขื่อนรัชชประภา จังหวัดสุราษฎร์ธานี

110

กล้วยไม้และมอสส์ : ในพื้นที่โครงการสำรวจทรัพยากรกายภาพและชีวภาพพื้นที่ปกปักพันธุกรรมพืช
เขื่อนรัชชประภา จังหวัดสุราษฎร์ธานี

วงศ์ Orchidaceae

ชื่อสามัญ นางอ้วนน้อย วานข้าวเหนียว เอื้องข้าวตอก ตะบันเตรก

ชื่อวิทยาศาสตร์ *Habenaria dentata* (Sw.) Schltr.

ลักษณะทางพฤกษศาสตร์

เป็นกล้วยไม้ดิน เจริญทางด้านข้าง มีหัวใต้ดินรูปรี สร้างใบและดอกในฤดูฝน ความสูงรวมช่อดอก 30-50 ซม. ใบเดี่ยวเรียงเวียน 4-5 ใบ รูปรีแกมรูปขอบขนาน กว้าง 3.5-4 ซม. ยาว 5-15 ซม. ผิวใบสีเขียวเข้มเป็นมัน ช่อดอกตั้งตรงออกที่ยอด ดอกออกเป็นกระจุกที่ปลายช่อ ดอกบานเต็มที่มีขนาด 1.5 x 2.5 ซม. มีสีขาว กลีบปากส่วนโคนด้านล่างมีเดือยรูปหลอดสีขาวอมเขียวอ่อน ส่วนปลายแยกเป็น 3 แฉก แฉกข้างรูปคล้ายพัดขอบจัก แฉกกลางรูปแถบ

111

ฤดูดอก กรกฎาคม-ตุลาคม

แหล่งที่พบในประเทศไทย พบทั่วประเทศ โดยมักขึ้นในที่ค่อนข้างร่มในป่าดิบแล้ง ป่าดิบชื้นและป่าดิบเขา

การกระจายพันธุ์ เอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ญี่ปุ่น ไต้หวัน จีนตอนใต้ เมียนมาร์

การใช้ประโยชน์ ปลูกเป็นไม้ประดับ; สมุนไพร ส่วนของหัวใต้ดิน เมื่อทุบให้ละเอียด สามารถนำไปตำพอกบรรเทาอาการปวดศีรษะได้

112

กล้วยไม้และมอสส์ : ในพื้นที่โครงการสำรวจทรัพยากรกายภาพและชีวภาพพื้นที่ปกปักพันธุกรรมพืช
เขื่อนรัชชประภา จังหวัดสุราษฎร์ธานี

วงศ์ Orchidaceae

ชื่อสามัญ ว่านจูงนางหลวง
ชื่อวิทยาศาสตร์ *Geodorum citrinum* Jacks.
ลักษณะทางพฤกษศาสตร์

เป็นกล้วยไม้ดิน เจริญทางด้านข้าง หัวใต้ดินค่อนข้างกลม ต้นสูง 25 - 30 ซม. ใบรูปรีแกมใบหอก กว้าง 5-6 ซม. ยาว 15-27.5 ซม. ปลายใบแหลม โคนใบสอบเป็นก้าน เรียงเวียนรอบต้น 2-3 ใบ แผ่นใบบางมีสีเขียว ทั้งใบในฤดูแล้ง ช่อดอกเกิดจากโคนต้นยาว 15-20 ซม. ปลายช่อโค้งลง ดอกเกิดที่ปลายช่อ มี 5-7 ดอก ขนาด 3-4.5 ซม. กลีบเลี้ยง และกลีบดอกมีสีครีมแกมเขียว กลีบปากรูปคล้ายเรือ ขอบม้วนลง สีขาว กลางกลีบสีเหลืองอ่อน มีเส้น มีสีน้ำตาลแดงกระจายทั่วดอก

113

ฤดูดอก มิถุนายน-กรกฎาคม
แหล่งที่พบในประเทศไทย พบในป่าโปร่งหรือป่าผลัดใบทุกภาค ยกเว้นภาคตะวันออก
การกระจายพันธุ์ เมียนมาร์ ไทย มาเลเซีย อินเดีย
การใช้ประโยชน์ ปลูกเป็นไม้ประดับ

กล้วยไม้และมอสส์ : ในพื้นที่โครงการสำรวจทรัพยากรกายภาพและชีวภาพพื้นที่ปกปักพันธุกรรมพืช
เขื่อนรัชชประภา จังหวัดสุราษฎร์ธานี

114

กล้วยไม้และมอสส์ : ในพื้นที่โครงการสำรวจทรัพยากรกายภาพและชีวภาพพื้นที่ปกปักพันธุกรรมพืช
เขื่อนรัชชประภา จังหวัดสุราษฎร์ธานี

วงศ์ Orchidaceae

ชื่อสามัญ ว่านแผ่นดิน เอื้องใบพลู

ชื่อวิทยาศาสตร์ *Nervilia plicata* (Andr.) Schltr.

ลักษณะทางพฤกษศาสตร์

เป็นกล้วยไม้ดิน มีหัวใต้ดินรูปกลม ขนาด 1-2 ซม. ใบรูปเกือบกลม โคนเว้าเป็นรูปหัวใจ ลักษณะคล้ายใบพลู ขนาด 7-15 ซม. ก้านใบสั้นเกือบติดดิน แผ่นใบพับจีบตามแนวยาว มีสีม่วงหรือสีม่วงประเขียว มีขนละเอียดทั่วแผ่นใบ ช่อดอกตั้งตรงยาว 10-15 ซม. มีกาบใบหุ้ม ดอกในช่อ 1-2 ดอก สีน้ำตาลหรือสีม่วง ขนาด 2-3 ซม. กลีบเลี้ยงและกลีบดอกอิสระ รูปแถบ ปลายแหลม กลีบปากรูปไข่ สีชมพู มีลายเส้นสีม่วงแดงและมีแต้มสีเหลืองเข้มที่กลางกลีบ เมื่อดอกร่วงจึงสร้างใบ

115

ฤดูดอก มีนาคม-เมษายน

แหล่งที่พบในประเทศไทย ขึ้นในที่ร่มตามป่าผสมผลัดใบทาง ภาคเหนือ ภาคตะวันออกเฉียงใต้ และภาคใต้

การกระจายพันธุ์ จีน พม่า อินโดจีน มาเลเซีย ออสเตรเลีย อินเดีย

กล้วยไม้และมอสส์ : ในพื้นที่โครงการสำรวจทรัพยากรกายภาพและชีวภาพพื้นที่ปกปักพันธุกรรมพืช
เขื่อนรัชชประภา จังหวัดสุราษฎร์ธานี

116

กล้วยไม้และมอสส์ : ในพื้นที่โครงการสำรวจทรัพยากรกายภาพและชีวภาพพื้นที่ปกปักพันธุกรรมพืช
เขื่อนรัชชประภา จังหวัดสุราษฎร์ธานี

วงศ์ Orchidaceae

ชื่อสามัญ สิกุนคล เปราะนาคุ้ม หูตัน

ชื่อวิทยาศาสตร์ *Dienia ophrydis* (J.König) Ormerod & Seidenf.

ลักษณะทางพฤกษศาสตร์

เป็นกล้วยไม้ดิน เจริญทางด้านข้าง ความสูงรวมช่อดอก 25-40 ซม. ใบ เรียงเวียนรูปใบหอกกลับกว้าง 4-7 ซม. ยาว 10-15 ซม. โคนใบเป็นกาบหุ้มรอบต้น แผ่นใบบาง มีสีเขียวอ่อน พับจีบตามแนวยาวเส้นใบ 5 - 7 เส้น เห็นชัด ด้านล่างปลายใบแหลม ช่อดอกออกที่ยอด ดอกในช่อจำนวนมากค่อนข้างแน่น ออกบริเวณกลางช่อขึ้นไป ดอกมีสีเหลืองแกมน้ำตาล หรือสีม่วง ทอยอบานจากโคนสู่ปลายช่อเมื่อบานขนาด 5-7 มม. กลีบปากอยู่ทางด้านบนปลายแยก 3 แฉก แฉกข้างรูปขอบขนานปลายมน แฉกกลางรูปสามเหลี่ยม

117

ฤดูดอก มิถุนายน-กรกฎาคม

แหล่งที่พบในประเทศไทย พบในป่าดิบทางภาคเหนือ ภาคตะวันออก ภาคตะวันออกเฉียงใต้และภาคใต้

การกระจายพันธุ์ จีน ฟิลิปปินส์ อินโดนีเซีย มาเลเซีย ออสเตรเลีย ศรีลังกา อินเดีย

การใช้ประโยชน์ ปลูกเป็นไม้ประดับ

กล้วยไม้และมอสส์ : ในพื้นที่โครงการสำรวจทรัพยากรกายภาพและชีวภาพพื้นที่ปกปักพันธุกรรมพืช
เขื่อนรัชชประภา จังหวัดสุราษฎร์ธานี

118

กล้วยไม้และมอสส์ : ในพื้นที่โครงการสำรวจทรัพยากรกายภาพและชีวภาพพื้นที่ปกปักพันธุกรรมพืช
เขื่อนรัชชประภา จังหวัดสุราษฎร์ธานี

วงศ์ Orchidaceae

ชื่อสามัญ หมูกลิ้ง ช้างผสมโขลง

ชื่อวิทยาศาสตร์ *Eulophia andamanensis* Rchb.f.

ลักษณะทางพฤกษศาสตร์

เป็นกล้วยไม้ดิน เจริญทางด้านข้าง ลำต้นสะสมอาหารรูปร่างคล้าย ผลกล้วย (ลำลูกกล้วย) อยู่เหนือดินมีสีเขียว รูปรี ใบรูปแถบกว้าง 1.5-2.5 ซม. ยาว 10-30 ซม. ปลายใบเรียวแหลม แผ่นใบบาง ทั้งใบในฤดูแล้ง ช่อดอกตั้งตรงยาว 20-50 ซม. เกิดด้านข้างลำลูกกล้วย ดอกในช่อโปร่ง ขนาด 2.5-3 ซม. กลีบเลี้ยงและกลีบดอกสีเขียวแกมน้ำตาล กลีบปากสีขาว มีเส้นสีเขียวแกมน้ำตาลเกือบทั้งกลีบ กลางกลีบมีสันตามแนว ยาว 3 สัน ขอบกลีบบิดงอเป็นคลื่น

119

ฤดูดอก

เมษายน-พฤษภาคม

แหล่งที่พบในประเทศไทย

พบขึ้นตามป่าผลัดใบ ทั่วทุกภาคของประเทศไทย

การกระจายพันธุ์

อินโดจีน แหลมมาลายู และสุมาตรา หมู่เกาะใน

ทะเลอันดามัน

การใช้ประโยชน์

ปลูกเป็นไม้ประดับ

กล้วยไม้และมอสส์ : ในพื้นที่โครงการสำรวจทรัพยากรกายภาพและชีวภาพพื้นที่ปกปักพันธุกรรมพืช
เขื่อนรัชชประภา จังหวัดสุราษฎร์ธานี

120

กล้วยไม้และมอสส์ : ในพื้นที่โครงการสำรวจทรัพยากรกายภาพและชีวภาพพื้นที่ปกปักพันธุกรรมพืช
เขื่อนรัชชประภา จังหวัดสุราษฎร์ธานี

วงศ์ Orchidaceae

ชื่อสามัญ อึ่งเปาะ ว่านจูงนาง ว่านถอนพิษ

ชื่อวิทยาศาสตร์ *Geodorum attenuatum* Griff.

ลักษณะทางพฤกษศาสตร์

เป็นกล้วยไม้ดิน เจริญทางด้านข้าง หัวใต้ดินกลมหรือแบนเล็กน้อย สูง 15-20 ซม. ใบรูปรี กว้าง 4-6 ซม. ยาว 12-20 ซม. ปลายใบแหลม โคนใบสอบเป็นกาบหุ้มซ้อนกันเรียงเวียนรอบต้น 2-5 ใบ แผ่นใบบาง สีเขียวอ่อน ทั้งใบในฤดูแล้ง ช่อดอกเกิดจากโคนต้น ยาว 10-15 ซม. ปลายช่อโค้งลงดอกเกิดที่ปลายช่อเป็นกลุ่มค่อนข้างแน่น ขนาด 2-2.5 ซม. กลีบเลี้ยง และกลีบดอกสีขาว กลีบปากรูปคล้ายเรือขอบตั้งส่วนปลาย สีเหลืองเข้ม ส่วนโคนสีม่วงแดง

121

ฤดูดอก

เมษายน-พฤษภาคม

แหล่งที่พบในประเทศไทย

พบเกือบทุกภาค ยกเว้นภาคกลางและภาคตะวันออกเฉียงใต้

การกระจายพันธุ์

เอเชียตะวันออกเฉียงใต้

การใช้ประโยชน์

ปลูกเป็นไม้ประดับ

กล้วยไม้และมอสส์ : ในพื้นที่โครงการสำรวจทรัพยากรกายภาพและชีวภาพพื้นที่ปกปักพันธุกรรมพืช
เขื่อนรัชชประภา จังหวัดสุราษฎร์ธานี

122

กล้วยไม้และมอสส์ : ในพื้นที่โครงการสำรวจทรัพยากรกายภาพและชีวภาพพื้นที่ปกปักพันธุกรรมพืช
เขื่อนรัชชประภา จังหวัดสุราษฎร์ธานี

วงศ์ Orchidaceae

ชื่อสามัญ เอาะลบ กะเอาะล่อน งตชาว

ชื่อวิทยาศาสตร์ *Vanilla albid* Blume

ลักษณะทางพฤกษศาสตร์

เป็นกล้วยไม้เถา ใช้รากยึดเกาะ เจริญทางยอด ต้นเป็นลำเกือบกลม ยาวได้หลายเมตร ปล้องยาว 10-13 ซม. ผิวเกลี้ยงและมีร่องตามยาว สีเขียวเข้ม รากออกตามข้อ ใบหนา อวบน้ำ เรียงตัวสลับซ้ายขวา รูปขอบขนานแกมรูปรี กว้าง 2.5-3 ซม. ยาว 15-18 ซม. ปลายใบแหลม โคนสอบเรียวเป็นก้านสั้นๆ ข้อดอกสั้น เกิดตามข้อใกล้ยอด ดอกทยอยบานคราวละ 1 ดอก ขนาด 4-5 ซม. กลีบเลี้ยงและกลีบดอกค่อนข้างหนา สีขาวแกมเขียวอ่อน กลีบปาก สีขาวถึงสีชมพูแกมม่วงรูปคล้ายพัด โคนกลีบปากด้านข้างเชื่อมกับเส้าเกสร ส่วนปลายกางออกคล้ายปากแตร ขอบเป็นคลื่น มีขนครุยสีขาวใกล้ปลายกลีบ

123

ฤดูดอก

มกราคม-กุมภาพันธ์

แหล่งที่พบในประเทศไทย

ขึ้นในที่ร่มตามป่าดิบชื้นทางภาคใต้

การกระจายพันธุ์

มาเลเซีย อินโดนีเซีย

การใช้ประโยชน์

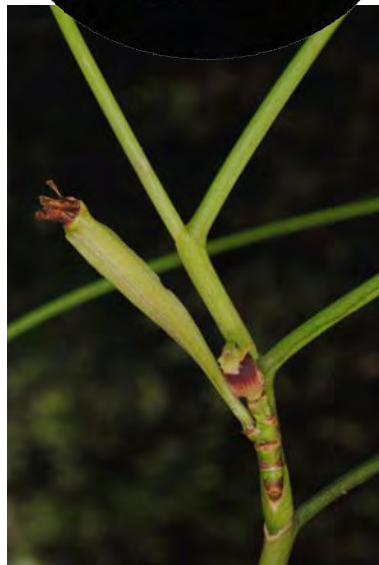
ปลูกเป็นไม้ประดับ

กล้วยไม้และมอสส์ : ในพื้นที่โครงการสำรวจทรัพยากรกายภาพและชีวภาพพื้นที่ปกปักพันธุกรรมพืช
เขื่อนรัชชประภา จังหวัดสุราษฎร์ธานี

124

 กล้วยไม้และมอสส์ : ในพื้นที่โครงการสำรวจทรัพยากรกายภาพและชีวภาพพื้นที่ปกปักพันธุกรรมพืช
เขื่อนรัชชประภา จังหวัดสุราษฎร์ธานี

วงศ์ Orchidaceae

ชื่อสามัญ เอื้องลิ้นดำ ภูเขาหน้อย

ชื่อวิทยาศาสตร์ *Luisia zollingeri* Rchb.f.

ลักษณะทางพฤกษศาสตร์

เป็นกล้วยไม้อิงอาศัย เจริญทางยอด ต้นรูปทรงกระบอก ห้อยลง ใบเป็นแท่งกลม เรียวยาว เส้นผ่านศูนย์กลาง 3 มม. ยาว 20-25 ซม. ช่อดอกสั้น เกิดตรงซอกใบ ดอกขนาด 0.8-1 ซม. สีเขียวแกมเหลือง กลีบปากหนา สีน้ำตาลเข้ม รูปคล้ายลิ้น

125

ฤดูดอก

เมษายน

แหล่งที่พบในประเทศ

พบเกือบทุกภาค ยกเว้นภาคกลาง

การกระจายพันธุ์

ลาว เวียดนาม มาเลเซีย หมู่เกาะบอร์เนียว ชาวสุมาตรา และหมู่เกาะในทะเลอันดามัน

กล้วยไม้และมอสส์ : ในพื้นที่โครงการสำรวจทรัพยากรกายภาพและชีวภาพพื้นที่ปกปักพันธุกรรมพืช
เขื่อนรัชชประภา จังหวัดสุราษฎร์ธานี

126

กล้วยไม้และมอสส์ : ในพื้นที่โครงการสำรวจทรัพยากรกายภาพและชีวภาพพื้นที่ปกปักพันธุกรรมพืช
เขื่อนรัชชประภา จังหวัดสุราษฎร์ธานี

วงศ์ Fissidentaceae

ชื่อสามัญ -

ชื่อวิทยาศาสตร์ *Fissidens crenulatus* Mitt. var. *elmeri* (Broth.) Z.

Iwats. & T. Suzuki

ลักษณะทางพฤกษศาสตร์

เป็นมอสส์ เจริญบนดินหรือหิน แกมีโตไฟต์สีเขียวใส ยาว 3-6 มม. กว้าง 2 มม. ใบ 5 - 12 คู่ รูปขอบขนานแกมใบหอกยาว 0.9-1.2 มม. กว้าง 0.3-0.4 มม. ปลายใบแหลม ฐานใบกลม ขอบใบหยักมนถี่ เซลล์ใบรูปสี่เหลี่ยมจัดรูปร่างรูปหกเหลี่ยม ผิวมีปุ่มเล็ก 1-2 ปุ่ม ที่มุมเส้นกลางใบยาวฟัน ปลายใบเล็กน้อยสปอโรไฟต์สูงประมาณ 7 มม. ก้านชูยาวมีปุ่มที่ผิวอับสปอร์เอียง รูปทรงกระบอกสั้น เพอริสโตม 16 ซี่ ปลายแยกเป็น 2 แฉก

127

แหล่งที่พบในประเทศไทย ในประเทศพบทั่วประเทศ

การกระจายพันธุ์ เขตร้อนและเขตอบอุ่นทั่วโลก

การใช้ประโยชน์ -

กล้วยไม้และมอสส์ : ในพื้นที่โครงการสำรวจทรัพยากรกายภาพและชีวภาพพื้นที่ปกปักพันธุกรรมพืช
เขื่อนรัชชประภา จังหวัดสุราษฎร์ธานี

128

 กล้วยไม้และมอสส์ : ในพื้นที่โครงการสำรวจทรัพยากรกายภาพและชีวภาพพื้นที่ปกปักพันธุกรรมพืช
เขื่อนรัชชประภา จังหวัดสุราษฎร์ธานี

วงศ์ Frullaniaceae

ชื่อสามัญ -

ชื่อวิทยาศาสตร์ *Frullania nodulosa* (Reinw. et al.) Nees

ลักษณะทางพฤกษศาสตร์

เป็นลิเวอร์เวิร์ตอิงอาศัย เจริญบนเปลือกไม้ แกมีโตไฟต์สีเขียวเข้ม ถึงสีน้ำตาลดำ ลำต้นห้อยลงหรือเกาะแนบกับเปลือกไม้ แตกกิ่งแบบขนนก ก่อนข้างเป็นระเบียบยาวได้ถึง 10 ซม. กว้าง 1 - 2 มม. ใบด้านข้างรูปเกือบกลมขนาด 1 - 2 มม. ปลายใบกลมขอบใบเรียบด้านล่างมีขนพับเป็นถุงรูปกระบอกห้อยลง ฐานใบติดกับลำต้นแบบซ้อนทับกัน ใบด้านล่างรูปไตกว้างประมาณ 3 เท่าของลำต้น ปลายแยกเป็น 2 แฉก สร้างเซลล์สืบพันธุ์ทั้ง 2 เพศบนต้นเดียวกัน แต่แยกกิ่ง เพอริแอนธรูปไข่กลับ มี 3 สัน

129

แหล่งที่พบในประเทศไทย พบทั่วประเทศ

การกระจายพันธุ์ เอเชียตะวันออกเฉียงใต้

การใช้ประโยชน์ -

กล้วยไม้และมอสส์ : ในพื้นที่โครงการสำรวจทรัพยากรกายภาพและชีวภาพพื้นที่ปกปักพันธุกรรมพืช
เขื่อนรัชชประภา จังหวัดสุราษฎร์ธานี

วงศ์ Lejeuneaceae

130

ชื่อสามัญ -

ชื่อวิทยาศาสตร์ *Archilejeunea planiuscula* (Mitt.) Steph.

ลักษณะทางพฤกษศาสตร์

เป็นลิเวอร์เวิร์ตอิงอาศัย แกมโตไฟต์สีเขียวหรือสีเขียวแกมน้ำตาล เกาเข้แบบกับเปลือก ไม้ยาว 1-1.5 ซม. กว้าง 1.5-2 มม. ใบด้านข้างรูปไข่แกมขอบขนาน ขนาด 0.6-1x 0.4 - 0.6 มม. ปลายใบกลม ขอบใบเรียบด้านล่าง ม้วนพับเป็นรูปไข่ ฐานใบติดกับลำต้นแบบซ้อนทับกัน ใบด้านล่างรูปสามเหลี่ยมกลับ กว้างประมาณ 3-4 เท่าของความกว้างลำต้น ปลายกลม โคนรูปลิ้ม สร้างเซลล์สืบพันธุ์ทั้ง 2 เพศบนต้นเดียวกัน แต่แยกกิ่ง เพอริแอนธรูปไข่กลับ มี 4-5 สัน

แหล่งที่พบในประเทศไทย

พบทั่วประเทศ โดยมักขึ้นในที่ค่อนข้างร่มและมีความชื้นสูง

การกระจายพันธุ์

อินโดจีน หมู่เกาะในทะเลอันดามัน พม่าตอนใต้ มาเลเซีย และสุมาตรา

การใช้ประโยชน์

-

กล้วยไม้และมอสส์ : ในพื้นที่โครงการสำรวจทรัพยากรกายภาพและชีวภาพพื้นที่ปกปักพันธุกรรมพืชเขื่อนรัชชประภา จังหวัดสุราษฎร์ธานี

วงศ์ Leucobryaceae

131

ชื่อสามัญ -

ชื่อวิทยาศาสตร์ *Leucobryum aduncum* Dozy & Molk.

ลักษณะทางพฤกษศาสตร์

เป็นมอสส์เจริญบนดินหรือหิน แกมมีโตไฟต์สีเขียวอ่อนหรือเขียวแกมขาว ลำต้นเกือบตั้งตรง แตกกิ่งไม่เป็นระเบียบ ใบรูปใบหอกเรียงเวียนซ้อนกันแน่น ยาว 2.5 - 3.5 มม. กว้างประมาณ 0.5 มม. ปลายใบแหลม ผิวใบไม่เรียบ เส้นกลางใบกว้าง แผ่นใบกว้าง 1-4 เซลล์ ภาพตัดขวางของเส้นใบพบเซลล์ที่มีคลอโรพลาสต์อยู่ตรงกลางขนาดด้วยเซลล์สี่เหลี่ยมสองด้านไม่พบสไปโรไฟต์

แหล่งที่พบในประเทศไทย พบทั่วประเทศ

การกระจายพันธุ์ เขตร้อนและเขตอบอุ่นทั่วโลก

การใช้ประโยชน์ -

กล้วยไม้และมอสส์ : ในพื้นที่โครงการสำรวจทรัพยากรกายภาพและชีวภาพพื้นที่ปกปักพันธุกรรมพืชเขื่อนรัชชประภา จังหวัดสุราษฎร์ธานี

วงศ์ Pottiaceae

132

ชื่อสามัญ -

ชื่อวิทยาศาสตร์ *Hyophila involuta* (Hook.) A. Jaeger

ลักษณะทางพฤกษศาสตร์

เป็นมอสส์ เจริญบนดินหรือหิน แกมีโตไฟต์แยกเพศ ตั้งตรงสูงได้ถึง 1 ซม. มักไม่แตกกิ่ง ใบรูปขอบขนานยาว 1.7-3 มม. กว้าง 0.6-0.8 มม. ปลายใบแหลมหยักซี่ฟันไม่สม่ำเสมอ ขอบใบเรียบ เมื่อแห้งขอบใบมักม้วนเข้าเส้นกลาง ใบหนาชัดเจนถึงปลายใบ เซลล์บริเวณกลางใบเป็นรูปสี่เหลี่ยมจัตุรัส บริเวณฐานใบรูปสี่เหลี่ยมผืนผ้า สปอโรไฟต์สูง 1-1.5 ซม. ก้านชูแข็งสีน้ำตาล อับสปอร์รูปทรงกระบอก แคลิพทรรูปช่อม

แหล่งที่พบในประเทศไทย พบทั่วประเทศ

การกระจายพันธุ์ เขตร้อนและเขตอบอุ่นทั่วโลก

การใช้ประโยชน์ -

กล้วยไม้และมอสส์ : ในพื้นที่โครงการสำรวจทรัพยากรกายภาพและชีวภาพพื้นที่ปกปักพันธุกรรมพืช เขื่อนรัชชประภา จังหวัดสุราษฎร์ธานี

การไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย

กฟผ.

ผลิตไฟฟ้าเพื่อความสุขของคนไทย

การรักษาทรัพยากร คือ การรักษาชาติ รักแผ่นดิน